

T.C
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ BİLİM DALI

**OKUL ÖNCESİ ÖĞRETMENLERİNİN KARAKTER EĞİTİMİ HAKKINDAKİ
GÖRÜŞLERİ İLE KARAKTER EĞİTİMİ YETKİNLİKLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ERDİN BURAK ATA

ÇANAKKALE
OCAK,2020

T.C
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Temel Eğitim Anabilim Dalı
Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı

**Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Hakkındaki Görüşleri ile
Karakter Eğitimi Yetkinliği Arasındaki İlişki**

Erdin Burak ATA
(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman
Prof. Dr. Çavuş ŞAHİN

Çanakkale
Ocak, 2020

Taahhütname

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “ Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Hakkındaki Görüşleri ile Karakter Eğitimi Yetkinliği Arasındaki İlişki” adlı çalışmanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve değerlere ters düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Tarih

16.01.2020

Erdin Burak ATA

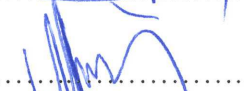
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Onay

Erdin Burak ATA tarafından hazırlanan çalışma, 06/01/2020 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda jüri tarafından başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Referans No : 10228066

Akademik Unvan	Adı SOYADI	İmza	
Prof.Dr.	Çavuş ŞAHİN		Danışman
Prof. Dr.	Mehmet Kaan DEMİR		Üye
Doç. Dr.	Sonnur İŞİTAN		Üye

Tarih: .....

İmza:

Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ
Enstitü Müdürü

Önsöz

Okul öncesi dönem, çocuğun gelişimsel sürecinde birçok önemli dönemi kapsar. Bu önemli gelişim süreçlerinden bir tanesi de karakter gelişimidir. Okul öncesi çağları, karakterin şekillenmeye ve gelişmeye başladığı dönemdir. Karakter eğitimi, çocuğun ahlaklı, sorumluluk bilinci olan, milli değerleri benimseyen bireyler olarak yetişmesine yardımcı olmaktadır. Bu bağlamda, eğitimin ilk aşaması olan okul öncesi dönemden başlayarak, eğitimin her kademesinde karakter eğitimi sistematik olarak verilerek, zihinsel olarak güçlü, ahlaki muhakeme yeteneği olan, sorumluluk ve değer bilincine sahip nesiller yetiştirilmesine olanak sağlanacaktır. Bu çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi hakkındaki görüşleri ile karakter eğitimi yetkinlikleri arasındaki ilişki incelenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın birinci bölümünde problem durumu, amaç, önem, sınırlılıklar, varsayımlar, tanımlar; ikinci bölümünde kuramsal çerçeve; üçüncü bölümünde yöntem; dördüncü bölümünde bulgular ve yorumlar; son bölüm olan beşinci bölümünde ise sonuç ve tartışma sunulmuş ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda öneriler geliştirilmiştir.

Yüksek lisansa başladığım günden bu yana, desteğini ve ilgisini gösteren, kıymetli vaktini ayıran, bilgi ve tecrübesiyle yol gösteren tez danışmanım ve değerli hocam Prof. Dr. Çavuş ŞAHİN' e şükranlarımı sunarım.

Araştırmanın istatistik aşamasında desteklerini esirgemeyen Onur GÜRBÜZ'e ve lisans döneminden itibaren aynı amaç için çabaladığımız değerli arkadaşım Muhammed ÜNAL' a teşekkür ederim.

Hayatımın her anında maddi ve manevi desteğini esirgemeyen, daima yanımda olan, cesaretlendiren, fedakar annem Selfinaz ATA ve babam Seyhan ATA' ya sonsuz saygı ve sevgilerimi sunarım. Her daim varlıklarını yanımda hissettiğim canım ablalarım, Nesibe Cansu ATA, Zeynep ERBAŞ, Emel KAYMAZ ve Ebru ATA ŞİMŞEK' e en içten sevgilerimi

sunar ve teŖekkür ederim. Ayrıca tez sürecimde desteğini esirgemeyen Mesut ERBAŖ, Ali Osman KAYMAZ ve Özcan ŖİMŖEK' e teŖekkürlerimi sunarım.

Erdin Burak ATA

Ocak 2020

“Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Hakkındaki Görüşleri ile Karakter Eğitimi Yetkinliği Arasındaki İlişki”

Erdin Burak ATA

Özet

Araştırma okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi hakkındaki görüşlerini belirlemek ve öğretmen karakter eğitimi yetkinlik düzeylerini ortaya çıkarmak amacıyla yapılmıştır. Araştırma karma yöntem araştırması olup, karma araştırma desenlerinden birleştirme (çeşitleme) deseni kullanılmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik düzeylerini ölçmek için Kırşehir Merkez ve ilçelerde bulunan anaokulu ve anasınıflarında görev alan 100 öğretmene anket uygulanmıştır. Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi hakkındaki görüşlerini belirlemek için ise Kırşehir Merkez ve ilçelerdeki anasınıfı ve anaokullarında görev alan 20 öğretmenle yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak görüşme gerçekleştirilmiştir. Anket ve görüşme formu uygulamak için gönüllü olan öğretmenlerle çalışılmıştır.

Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik düzeyleri incelenirken cinsiyet, mesleki kıdem, mezuniyet durumu, okulun sosyo - ekonomik durumu, sınıflarının yaş grubu, görev yaptıkları kurum değişkenleri incelenmiştir. Kullanılan anket sonucu alınan veriler SPSS 21.00 paket veri programı ile analiz edilmiştir. Öğretmenlerin karakter eğitimi yetkinlik ölçeğinin alt boyutlarındaki değerlerinin ne seviyede olduğu ortalama ve standart sapma değerleri verilerek gösterilmiştir. Cinsiyet ve kurum değişkenlerinde Mann Whitney U mesleki kıdem, mezuniyet durumu, okulun sosyo - ekonomik durumu, sınıflarının yaş grubu değişkenlerinde gözenek sayısının 15'in altında olması nedeniyle ise Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu verileri ise içerik analizi yapılarak incelenmiştir.

Araştırma sonucunda, okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inanç düzeyleri yüksek bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenlerin karakter eğitimi yetkinlik inançlarının; cinsiyet, mesleki kıdem, mezuniyet durumu, okulun sosyo - ekonomik durumu, sınıflarının yaş grubuna göre anlamlı bir farklılık göstermediği ($p>0,05$); öğretmenlerin çalıştığı okul türüne göre anlamlı bir farklılık gösterdiği ($p<0,05$) saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul öncesi eğitim, karakter, karakter eğitimi

The Relation Between the Views of Pre-school Teachers about Character Education and Their Character Education Competence

Erdin Burak ATA

Abstract

The purpose of this research is to determine the views of pre-school teachers about character education and to find out their level of character education competence. The research is a mixed method research and the assembly (diversification) pattern is used among the other mixed research patterns. A survey was conducted with 100 teachers which work at pre-schools in the center and counties of Kırsehir, in order to evaluate their level of character education competence. In addition, interviews were done with 20 teachers who work at pre-schools in the center and counties of Kırsehir, using semi-structured interview form in order to determine the views of pre-school teachers about character education. It was done with voluntary teachers in order to conduct the survey and apply interview form. While the views of pre-school teachers about character education are evaluating gender, work experience, the state of graduation, social economic state of the school, age group of their classes and the factors of their work place are also taken into account. Data conducted by surveys are analyzed by the SPSS 21.00 packet data program. The range in the subscale of teachers' character education competence scale is shown by giving average and standard deviation range. While the Mann Whitney U test is used in the variables of gender and institution, the Kruskal Wallis test is used in the variables of work experience, the state of graduation, social economic state of the school, and age group of their classes as the age of the people are 15 and under. Finally, the semi-structured interview form data is evaluated by applying content analysis.

In the result of the research, it is found that the belief level of pre-school teachers' character education competence is high. According to the research results, while the beliefs of

teachers' character education competence doesn't show a meaningful discrepancy in gender, work experience, the state of graduation, social economic state of the school, age group of their classes ($p>0,05$), it shows a significant discrepancy in the school type ($p<0,05$).

Key Words: Pre-school education, character, character education

İçindekiler

Taahhütname	i
Önsöz.....	ii
Özet	iv
Abstract	vi
İçindekiler.....	viii
Tablolar Listesi.....	x
Şekiller Tablosu.....	xi
Kısaltmalar Listesi.....	xii
Bölüm I: Giriş.....	1
Problem Durumu	2
Amaç	6
Araştırmanın Önemi.....	7
Varsayımlar	8
Kapsam ve Sınırlılıklar.....	8
Tanımlar	8
Bölüm II: Kuramsal Çerçeve.....	10
Okul Öncesi Eğitimi.....	10
Okul Öncesi Eğitimin Önemi	11
Okul Öncesi Eğitimin Temel İlkeleri	13
Karakter Eğitiminin Tarihçesi.....	15
Karakter Tanımı	16
Karakter Eğitimi.....	17
Karakter Eğitiminin Önemi	20
Karakter Eğitiminin Temel İlkeleri	21
Erken Çocukluk Dönemi Karakter Gelişimi	25
Karakter Eğitimi Yaklaşımları	25
Karakter Eğitimine Dair Bakış Açılıarı.....	26
Konu ile ilgili Araştırmalar	30
Bölüm III: Yöntem	41
Araştırma Modeli	41
Evren ve Örneklem/Çalışma Grubu	41
Veri Toplama Araçları.....	43
Verilerin Toplanması.....	44

Verilerin Analizi.....	45
Bölüm IV: Bulgular.....	46
Nicel Bulgular	46
Okul Öncesi Öğretmenlerin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerine Yönelik Madde Analizi	46
Okul Öncesi Öğretmenleri Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerine Yönelik Bulgular.....	48
Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi.....	49
Nitel Bulgular	56
Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Tanımlamaları Hakkındaki Görüşleri.....	56
Okul Öncesi Eğitim Programı İçeriğinde Yer Alan Karakter Eğitimi Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular	57
Okul Öncesi Eğitimde Karakter Eğitimi Kapsamında Verilmesi Gereken Değerler Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular	59
Karakter Eğitimi Kapsamında Okulun Görev ve Sorumluluklar Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular	60
Öğretmenlerin Karakter Eğitimi Hakkında Yeterli Donanıma Sahip Olup Olmadıkları Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular	62
Karakter Eğitimi Konusunda Aileye Düşen Görevler Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular	64
Bölüm V: Sonuç, Tartışma ve Öneriler.....	66
Kaynakça.....	78
Ekler	88
Ek A: Anket İzin Belgesi.....	88
Ek B: Kişisel Bilgi Formu ve Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu.....	89
Ek C: Ölçek.....	91

Tablolar Listesi

Tablo 1. Demografik Özellikler	42
Tablo 2. KEYİS Puan Tablosu	44
Tablo 3. Karakter Eğitimi Yetkinlik İnancı Ölçeği Maddelerine Verilen Cevapların Dağılımı KÖY Boyutu	46
Tablo 4. Karakter Eğitimi Yetkinlik İnancı Ölçeği Maddelerine Verilen Cevapların Dağılımı GÖY Boyutu	47
Tablo 5. Öğretmenlerin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerine Yönelik Puanlar.....	49
Tablo 6. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları	50
Tablo 7. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerinin Kıdem Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	51
Tablo 8. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerinin Mezuniyet Durumu Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları	52
Tablo 9. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerinin Okulun Sosyoekonomik Durumu Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları	53
Tablo 10 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerinin Kurum Değişkenine Göre Sonuçları Mann Whitney U.....	54
Tablo 11. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerinin Yaş Grubuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları.....	55
Tablo 12 Karakter Eğitimi Değerleri	59

Şekiller Tablosu

Şekil 1. Okul Öncesi Öğretmenlerin Karakter Eğitimi Tanımlamaları.....	56
Şekil 2. Okul Öncesi Öğretmenlerinin OÖEP İçeriğindeki Karakter Eğitiminin Yeterli Olup Olmadığına Dair Görüşleri.....	58
Şekil 3. Karakter Eğitimi Konusunda Okullara Düşen Görev ve Sorumluluklar	61
Şekil 4. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Konusunda Yeterli Olup Olmadıklarına Dair Öğretmen Görüşleri.....	63
Şekil 5. Karakter Eğitimi Konusunda Aileye Düşen Roller.....	64

Kısaltmalar Listesi

MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
OÖEP	: Okul Öncesi Eğitim Programı
KEYİS	: Karakter Eğitimi Yetkinlik İnancı Skalası
KÖY	: Kişisel Öğretim Yetkinliği
GÖY	: Genel Öğretim Yetkinliği
Ö	: Öğretmen

Bölüm I: Giriş

Gelişen ve değişen dünyada; bilginin büyük bir hızla paylaşılması, eğitime olan önem artmıştır. Şüphesiz eğitime olan önemde en büyük payı çocukların gelişimlerinin ilk safhasını destekleyen okul öncesi eğitimi almıştır. Okul öncesi dönem, çocuğun gelişiminin bir bütün halinde ilişkili olduğu en kritik yıllardır. Çocuğun ilköğretime gelinceye kadar bütün yaşantıları içinde barındıran etkileşim sürecine okul öncesi eğitim denir (Oktay, 2007). Doğum ile başlayan ve zorunlu eğitime kadar devam etmekte olan okul öncesi eğitim, çocukların değişen yetenekleri, gelişimsel ve bireysel farklılıklarını gözeterek sosyal duygusal, fiziksel, psikolojik özelliklerine katkı sağlamak amacı ile özel veya devlet kurumları tarafından uygulanan eğitimidir (Başal, 2015). İnsan hayatının en önemli ve kritik yılları okul öncesi döneme denk gelmektedir (Dalbudak, 2006). Eğitim kademeleri dikkate alındığında, okul öncesi dönem zorunlu bir eğitim dönemi olmadığı halde çocuğun gelişimine olan olumlu etkisi büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, çocuklara kazandırılması gereken birtakım beceriler ve verilmesi gereken eğitimler vardır; bunlardan bir tanesi de karakter gelişimi ve eğitimidir.

Kişilerin karakter özellikleri doğuştan gelmemekte olup; bireyin içinde yaşadığı aile, toplum, okul yani, sosyal ortam tarafından etkilenmektedir. Bu yüzden okullar, öğrencilerin hayatlarında doğru kararlar vermeleri ve doğru bireyler olmaları için onları beceri ve değerlerle donatmalıdırlar (Uysal, 2008). Öğrencilerin sorumluluk bilinci içerisinde doğru kararlar verebilmeleri karakter eğitimi ile mümkün olabilmektedir (Ryan ve Bohlin, 1999).

Okul öncesi dönem, karakterin gelişiminin ve karakter kazanımlarının da temellerinin atılacağı bir eğitim aşamasıdır. Okul öncesi dönemdeki çocuk, bireysel tecrübeler edinerek yani yaparak yaşayarak öğrenme yoluyla bilgiye ulaşır. Bu dönemde, okul öncesi eğitim ortamlarında verilecek olan karakter eğitimi düzenli ve sistemli bir şekilde verildiği takdirde bireyin ilerleyen yıllardaki öğrenim ve sosyal hayatına da olumlu yönde katkı sağlayacaktır.

(Gökçek, 2007). Buradan hareketle, okul öncesi eğitim veren kurumların ve okul öncesi öğretmeninin verilecek “karakter eğitiminde” önemli rolü bulunmaktadır. Bu nedenle okul öncesi öğretmenlerinin, karakter eğitimi planlama, öğrenme sürecine dahil etme ve değerlendirme konusunda yetkin olmaları büyük önem taşımaktadır.

Çalışmanın bu aşamasında, problem durumu temellendirilmekte; önem vurgulanarak amaçlar ifade edilmekte, araştırma ile ilgili varsayım ve sınırlılıklar belirtilmekte ve kavramsal çerçeve ile birlikte ilgili araştırmalar sunulmaktadır.

Problem Durumu

Dünyada bilimsel gelişmeler çok hızlı ilerlemektedir. Bu sebeple birçok alanda olduğu gibi eğitim alanında da kalite isteği ve beklentisi oluşmaktadır. Kaliteli eğitim verildiği takdirde, değişen dünyanın farkında olabilecek bireyler yetişecektir (Şahin,2004). Bu sebeple, dünyada kaliteli eğitim performansı gösteren bütün ülkeler, sahip oldukları başarıları geçmişten günümüze bağ kurarak ortaya çıkarmışlardır. Odak noktasına insanı alan kuramsal çerçeveler ve felsefi yaklaşımlarla bu başarıları elde etmişlerdir. Eğitimin kaliteli ve başarılı olmasında görülen her değişim, dönüşüm, yeni eğitim anlayışları ve reform, sağlam felsefi yaklaşımlarla desteklenmiştir. Ülkemizde de son yıllarda desteklenen eğitimlerden en önemlileri değerler ve karakter eğitimidir. Değerler ve karakter eğitiminin ülkemizdeki eğitim sistemi içerisinde önemi gitgide artmaktadır.

Ülkemizde planlan 2023 Eğitim Vizyonunda da değerlerden, karakterli ve ahlaklı nesiller yetiştirmekten bahsedilmektedir. Eğitim Vizyonu’ nun amacı; yaşanılan yüzyılın ve geleceğin becerilerine sahip olan ve sahip olduğu becerileri insanlık yararına sarf edebilen nesiller, bilime ilgisi, kültüre merakı ve duyarlı olan, ahlaklı kişiler yetiştirmektir. Eğitim Vizyonu’ nunda, sadece beceri kazandırmanın yetmeyeceğini toplumsal yaşamın içinde var olmanın önemi belirtilmiştir. Olması gereken, insana ait evrensel, maddi ve manevi, mesleki, ahlaki ve millî bütün değerleri içine alan bir olgunlaşma, gelişme, ilerleme, değişim ve ahlak

güzelliğidir. Buradan hareketle, ahlaklı bireyler yetiştirmek, bilgi ve becerilerini insanlık faydasına sunan, hayatı göğüsleyebilen, evrensel ve milli değerlerini bilen ve benimseyen nesiller yetiştirmek için karakter eğitiminin önemi ortaya çıkmaktadır (MEB, 2018).

Eğitim hedeflerimizin en önemli amaçlarından biri de, karakterli, ahlaklı, olumlu davranışlar gösteren, sorumluluk sahibi bireyler yetiştirmektir. Bu bağlamda verilecek eğitimler içerisinde karakter eğitimi çok önemli bir hale gelmektedir. Çünkü, yaşam içerisinde çocukların karakter gelişimini ve değer algısını etkileyen birçok faktör vardır. İnternet, akıllı telefon, tablet, televizyon, bilgisayar oyunları, sinema, dergi ve reklamlar gibi bütün dünya çocuklarımızın sosyal hayatını etkiler hale gelmiştir. Sosyal hayatın yani dış dünyanın verdiği değerler ile aile ve okul tarafından verilen değerler çoğu zaman farklılık göstermektedir. Çocuklar sosyal dünyadaki bu farklılıklardan karakter ve değer gelişimi açısından kötü etkilendikleri durumlar olabilmektedir. Bu sebepten dolayı, günümüzde insanlığın en çok ihtiyaç duyduğu eğitimlerden birisi de karakter eğitimidir. Çünkü karakter, insanlık yaşamının en önemli vazgeçilmezlerindedir. Bireyin zihinsel, sosyal ve duygusal ve bedensel faaliyetlerinin sonucunda meydana gelen davranışlarına toplumun verdiği değere karakter denir (Ekşi, 2011). Çocukların küçük yaşlardan itibaren içinde yaşadığımız toplumun değer yargılarını benimsenmesi ile karakterleri şekillenmeye başlar. Çocuklar, benimsenen değerleri daha sonra davranışlarıyla ilişkilendirerek bütünleştirir. Bu bağlamda çocuklar bir olay karşısında davranışlarında benimsedikleri değerleri uygular. Benimsediği karakter değerlerinin doğru oluşu onun daha iyi davranışlar sergilemesine sebep olacaktır. Buradan yola çıkarak, okul öncesi dönemden başlayarak verilecek olan karakter eğitimi, çocukların karakter gelişiminde, ahlaklı ve sorumluluk bilinci olan çocuklar olmasında önemli rol oynamaktadır.

0-6 yaş arası kapsayan okul öncesi dönemde çocuklara; kişisel ve ahlaki değerleri benimsetecek, geniş çerçeveli bir karakter eğitimi yaklaşımı sunulmalıdır. Okul öncesi

dönemde çocuğun gelişim özellikleri dikkate alınarak bir tek alana yönelik değil bütün alanları kapsayacak şekilde olmalıdır. Bu şekilde verilen karakter eğitiminde çocuk, yetişkinlik zamanına geldiğinde evrensel değerleri içselleştirecek ve içinde bulunduğu sosyal yapıyı anlama yeteneğini kendinde bulacaktır (Arıkan, 2011). Bu açıdan okul öncesi eğitimde, akademik başarı ve karakter eğitiminin geliştirilmesinde okul öncesi eğitim programının kayda değer önemi vardır. Okul öncesi eğitim programlarında, karakter değerlerinin geliştirilmesinin yanı sıra, çocukların sosyal ve duygusal özelliklerinin gelişmesi gibi hedeflerin bulunması gerekmektedir (Greenberg vd, 2003).

Değer kavramlarının, çocukların sosyal ve duygusal gelişim üzerinde kayda değer bir etkisi vardır. Bu gelişim alanını desteklemek için doğru yer ise okuldur (Pahl ve Barrett, 2007). Söz konusu gelişim alanı, çocukların, karakterinin oluşturmasına yardımcı olur. Bireyin sağlıklı bir kişiliği olması için temel değerlerin benimsetilmesi, eğitimin başlangıç aşaması olan okul öncesi eğitimde mutlak suretle irdelenmesi gerekmektedir (Oktay, 1999). Bu açıdan baktığımızda, eğitimin ilk aşaması olan okul öncesi eğitim çocuklara değer ve kişilik kazandırması bakımından önem taşımaktadır.

Karakter eğitimi verilen okullarda değerlerin bir yaşam biçimi haline geldiği sosyal ortamlar akademik becerilerle birlikte iç içe olmalıdır. Çocuklara, okul öncesi eğitim kurumlarında evrensel ve yerel değerler aktarılmalıdır. Karakter eğitimi, çocukların doğruyu ve yanlışını birbirinden ayırmasını bilmesine ve problem çözme becerilerini geliştirmesine yardımcı olur. Karakter değerleri, yaşam içerisinde gözlemleyerek, benimseyerek, etkileşim içinde olarak, keşfederek öğrenilebilir. Değerlerin oluşmasıyla bireyde karakter oluşumu sağlanmaya başlar. Hangi değerlerin benimsetilmesi, öğretilmesi gerektiğini belirterek, iyi ve doğru karakteri tanımlamış olabiliriz (Çatalbaş,2018).

Karakter eğitimi, akademik olarak başarılı bireyler yetiştirmeyi hedefleyen, insanlık tarafından kabul görüş değerleri edinmenin önemini vurgulayan, davranış ve tutumlarını söz

konusu değerler çerçevesinde oluşturan bireyler yetiştirmeyi amaç edinen eğitimin genel adıdır (Katılmış, 2010). Bireyin değer kavramlarını öğrenmesi, öğrendiği değerlerden, yeni değerler bulması, bulduğu değerleri içselleştirmesi ve benliğini bu değerlere göre düzenleyerek davranış haline getirmesi karakter eğitimi ile gerçekleşmektedir (Ersoy, 2012). Bundan dolayı, karakter eğitimi, öğrencilerin karakter gelişimine yardımcı olan, onların psikolojik, zihinsel özellikleri geliştiren, demokratik, ahlaklı ve etik düşüncelerini, davranmalarını sağlayan eğitim sürecidir. Karakter eğitimi, “çocukların toplumsal yaşam içerisinde doğru seçimler olarak bilinen tercihleri yapabilmelerine imkan oluşturacak bilgi, becerilere sahip olmaları hedefiyle yapılan eğitimsel faaliyetlerdir (Ekşi, 2004). Bu nedenle karakter eğitimi destekleyici nitelikte olan okul öncesi eğitimi çağlarından başlayarak okullarda uygulanacak karakter eğitimi destekleyen eğitim programları yapılmalıdır. Okul öncesi dönemde etkili bir şekilde verilecek karakter eğitimi okul öncesi dönem çocuğunun ilkokula hazırlanmasında yardımcı olur.

Okul öncesi dönemde verilecek olan karakter eğitiminde öğretmenin büyük rolü vardır. Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi konusunda yetkin olması verilecek olan karakter eğitimi ve çocukların karakter gelişimini doğrudan etkilemektedir. Öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda yetkin olup olmamasının lisans eğitimde aldığı karakter ve değerler eğitimi dersleri ile lisans eğitiminden sonra bu konuda kendisini ne kadar geliştirdiği ile ilişkisi vardır. Eğitim fakültelerinin karakter ve değerler eğitimi konusunda öğretmen yetkinliğinin nasıl gelişeceği ve verilen derslerin öğretmenlere ne derecede katkı sağlayacağı hususunda daha fazla etkili olmaları gerekmektedir.

Karakter eğitimi ile ilgili alan yazın incelendiğinde, Türkiye’de yapılmış olan karakter eğitimi çalışmalarının sayısı günden güne artsa da halen yeterli düzeyde olmadığı söylenebilir (Üstünyer, 2009; Çağatay, 2009; Demirel, 2009; Aslan, 2011; Avcı, 2011; Yüksel, 2012; Özbey vd., 2014; Yolcu, 2015; Emen, 2017; Karsantık ve Özgenel, 2018; Çatalbaş, 2018;

Arslan, 2019; Kocalar, 2019). Ancak, okul öncesi dönemde karakter eğitimi ve öğretmen yetkinliği ile alakalı karakter eğitimi çalışmaları çok az sayıdadır. Bununla birlikte okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi hakkındaki görüşleri ile karakter eğitimi konusundaki yetkinliklerinin belirlenmesi açısından yapılan bu çalışmanın faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu sebeple araştırmada karakter eğitimi hakkındaki okul öncesi öğretmenlerin görüşleri ve karakter eğitimi yetkinlikleri arasındaki ilişki incelenmeye çalışılmıştır.

Amaç

Bu araştırmanın amacı, okul öncesi öğretmen adaylarının karakter eğitimi hakkındaki görüşleri ile karakter eğitimi yetkinlikleri arasındaki ilişkiyi belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıda sıralanan sorulara cevap aranmaktadır.

- 1) Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimine yönelik yetkinlik inanç düzeyi nedir?
- 2) Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlikleri;
  - a) cinsiyetlerine,
  - b) kıdemlerine,
  - c) mezuniyet durumlarına,
  - d) görev yaptığı okulun sosyo - ekonomik düzeyine,
  - e) görev yaptıkları kurumlara,
  - e) görev yaptığı sınıfın yaş grubuna göre anlamlı farklılaşmakta mıdır?
- 3) Okul öncesi öğretmenleri karakter eğitimini nasıl tanımlamaktadırlar?
- 4) Okul öncesi eğitim programı içeriğindeki karakter eğitiminin yeterli olup olmadığına dair okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?
- 5) Okul öncesi eğitimde karakter eğitimi kapsamında kazandırılması gereken kavramlar ve değerlere ilişkin okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?
- 6) Karakter eğitimi konusunda okullara düşen görev ve sorumluluklara dair okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

7) Karakter eğitimi konusunda okul öncesi öğretmenlerinin yeterli olup olmadıklarına dair okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

8) Karakter eğitimi konusunda ailelere düşen görev ve sorumluluklara dair okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

İnsan hayatını etkileyen en önemli süreçlerden biri de okul öncesi dönemdir. Okul öncesi dönemin çocuğun gelişim alanları üzerinde fazlasıyla etkisi vardır. Özellikle çocuğun sosyal duygusal, fiziksel gelişimi, zihinsel gelişimi ve karakter gelişimleri üzerinde etkilidir. Bu bağlamda okul öncesi dönem, çocukların karakter gelişimine katkı sağlamalı, değer kazandırmalı, ilerleyen dönemlerdeki eğitim süreçlerinde çocukları bir adım öteye taşımalıdır.

Karakter eğitimi, çocuğun evrensel ve milli değerlerini bilen, ahlaklı birey olmasına yardımcı olan, sorumluluk bilincini kavrayan bir bireye dönüşmesine destek olur. Karakter eğitimi okul öncesi eğitimde planlı bir şekilde verildiğinde çocuğun geleceğine pozitif olarak etki etmesi kaçınılmazdır. Bu yüzden karakter eğitimi okul öncesi dönemden itibaren çocukların ahlaki, sosyal, duygusal yönden gelişimleri için büyük öneme sahiptir ve bu süreçte okul öncesi öğretmenlerine önemli görev ve sorumlulukları düşmektedir. Öğretmenler karakter gelişiminde, rol model olmalı, çocukların temel insani karakter değerleri kazanmalarına rehberlik etmelidir.

Ülkemizde hali hazırda uygulanmakta olan bir karakter eğitimi ile alakalı bir program bulunmamaktadır. Ama; öğretim programları içinde karakter eğitimini vurgulayacak ve destekleyecek kazanımlar ve kavramlar yer almaktadır. 2013 yılından hazırlanan okul öncesi eğitim programında farklı karakter özelliklerinin de çocuklara kazandırılması yer almaktadır. Okul öncesi eğitim programının eklektik özelliğe sahip olduğu düşünülürse, çocukların karakter eğitimlerini desteklemek amacıyla farklı etkinlikler ve uygulamalar eğitim sürecine dahil edilebilir. Okul öncesi dönemden itibaren verilecek olan karakter eğitimi çocuğun kişilik

gelişimi açısından olumlu özellik taşıyan, sosyal hayatına ve öğrenmelerine olumlu yönde katkı sağlayacaktır.

Ülkemizde okul öncesi dönemde karakter eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar sınırlı sayıdadır. Bu araştırma alan yazına katkı sağlama açısından ve karakter eğitimi hakkındaki okul öncesi öğretmenlerinin görüşleri ve karakter eğitimi yetkinlikleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi açısından önem taşımaktadır.

Varsayımlar

Araştırmada aşağıdaki varsayımlar kabul edilmiştir.

1. Hazırlanan ölçek yoluyla toplanan verilerin okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi hakkındaki düşüncelerini yansıtabilecek nitelikte olduğu,
2. Araştırmanın örnekleminin evreni temsil edebilecek büyüklükte olduğu,
3. Araştırmada görüşlerine başvuru okul öncesi öğretmenlerinin ölçek sorularına içtenlikle cevapladıkları varsayılmaktadır.

Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırma;

1. 2018- 2019 öğretim yılında, Kırşehir il sınırları içinde bağımsız anaokulları ve ilkokul anasınıflarında görev yapan okul öncesi öğretmenlerin görüşleriyle,
2. Milli Eğitim Bakanlığı' na bağlı devlet okullarıyla,
3. Veri toplama araçları açısından; problem durumunun ortaya konulması, öğretmenlerin düşüncelerinin belirlenmesinde kullanılan ölçek ve görüşme formu ile sınırlıdır.

Tanımlar

Okul Öncesi Eğitim: 0-6 yaş aralığındaki çocukların gelişim, seviyelerine, bireysel özelliklerine göre uygun, zengin uyarıcı donatılmış çevre imkanı sağlayan eğitim süreci olarak tanımlanmıştır (MEB, 1993).

Kişilik: “ Kişiyeye özgü manevi ve ruhsal özelliklerin tamamı, şahsiyet ” (TDK, 2009).

Karakter: Bireyin zihinsel, duygusal ve bedensel faaliyetlerinin sonucunda meydana gelen davranışlarına içinde bulunduğu çevrenin verdiği değerdir (Ekşi, 2011).

Karakter Eğitimi: Yetişmekte olan nesle, toplumda karşılığı olan insani değerleri kazandırma, değerleri bilme, önemseme ve davranışlarında benimseme konusunda destek olma çabasının adıdır (Ekşi, 2003).

Yetkinlik İnancı: Bireylerin seçtiği bir faaliyetinde, bu faaliyetlerin gerçekleşebilmesi için ne düzeyde çabada bulunacağına ve bir sorunla karşı karşıya kaldığında ne kadar ısrarcı ve etkili olabilmektir (Bandura, 1977).

Bölüm II: Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde, çalışma ile ilgili teorik arka plan sunulmaktadır.

Okul Öncesi Eğitimi

Okul öncesi eğitimi, insan hayatında kullanılan birçok becerinin kazanıldığı ve gelişimin kritik evrelerini kapsayan bir dönemde verilen eğitimidir. Okul öncesi eğitim alan uzmanları tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. Okul öncesi eğitimi alma yaşına gelmiş çocuklara; okul öncesi eğitim kurumlarında, toplumsal normlara uyum sağlayarak bunları sürekli haline getirme sürecidir. Okul öncesi eğitim problem çözme becerilerini ve bireysel özelliklerinin gelişmesi için verilen eğitimidir (Özen, 2008). Okul öncesi eğitim, çocuğun dünyaya geldiği andan temel eğitim aşamasına kadar süregelen dönemi içeren eğitimin ilk safhasıdır. Çocukların psikomotor, fiziksel, sosyal – duygusal, bilişsel ve dil gelişimleri gibi farklı gelişim alanları üzerinde etkili olan kişiliğinin oluşmasında ve gelişmesinde önemli noktaya sahip olan bir süreç olarak tanımlanır. (Aral vd., 2000).

Okul öncesi eğitim 0-72 ay arasındaki çocukların eğitimini kapsar. Bu dönemdeki çocukları toplumun kültürel normları doğrultusunda yönlendirir. Okul öncesi çağdaki çocukların duygusal gelişimini destekler ve algılama gücünü artırarak akıl yürütme sürecine katkıda bulunan, çocukların öz düzenleme ve öz denetim kurmasını sağlayarak ilköğretime hazırlayan bir süreç olarak okul öncesi eğitim tanımlanmıştır (Yılmaz, 2005). Okul öncesi eğitimi; doğumla başlayıp, ilköğretim zamanına gelene kadar devam eden çocukluk yıllarını içine alır. Zengin uyarıcı imkanları sunan okul öncesi eğitim, çocukların bireysel özelliklerine ve gelişim seviyelerine uygun; bütün gelişim dönemlerini yaşadığı çevrenin kültürel değerleri ışığında yetiştiren eğitim sürecidir (Oğuzkan ve Oral, 2002).

0-6 yaş aralıklarını kapsayan okul öncesi eğitim, gelişim seviyelerine uygun, çocuklara zengin uyarıcılı çevre fırsatı oluşturan, çocuğun yaratıcı özelliklerinin başta olmak üzere çocukların gelişimlerine tamamıyla yardım eder. Okul öncesi eğitim, çocuğun olduğu

toplumun sosyal ve kültürel özelliklerini birbiriyle kaynaştırarak tanıtan, sistemli bir şekilde verilen davranış kazandırma ve oluşturma sürecidir (Turan, 2004). Duygusal, bedensel, dil, psikomotor ve sosyal açıdan gelişimlerine yardımcı olan, çocukları toplumun kültürel normları doğrultusunda yönlendiren, onların “ilkokula hazır hale gelmesine yardım ve rehberlik eden” ve temel eğitimin kapsamında bulunan eğitim süreci okul öncesi eğitim olarak tanımlanmaktadır (Şahin, 2005: 1).

0-6 yaş aralığındaki çocukların bütün gelişim alanlarını sağlıklı fiziksel ortamlarda, toplumsal çevrenin kültürel değerleri ışığında en iyi şartlarda şekillendiren, çocuklarda farkındalık, sosyal duyarlılık, yaratıcı ve işlevsel bir zekanın temellerini alanında yetkin ve nitelikli bir kadro şeklinde “okul öncesi eğitimi kurumlar” açısından tanımlamıştır (Aksoy, 1995). Turaşlı (2009) okul öncesi eğitimi çocuğun doğumdan 6 yaşına kadar olan süreci, çocuktaki gelişimsel alanları ve bireysel farklılıkları dikkate alan, çocuğun potansiyelini ortaya çıkaran, kendini ifade etmesini destekleyen, yaşadığı toplumun kültürel değerlerini öğreten sistemli ve planlı eğitim sürecidir.

Okul öncesi çağ, çocukların dil gelişimlerini, sosyal ve duygusal gelişimlerine, psikomotor gelişimlerine, bedensel gelişimlerine yardımcı olan eğitim programlarının kullanıldığı, toplumsal kültürel değerlerin benimsetildiği, çocukları ilköğretim aşamasına hazırlayan planlı ve bilinçli eğitim sürecidir (Uyanık Balat, 2012). Yukarıda belirtilen tanımlarda, çocukların gelişim alanlarının tamamının desteklendiği, doğumdan ilköğretime kadar olan dönemi kapsayan, çocukların akranları, ailesi ve çevresinden etkilendiği, toplumsal ve kültürel normların tanıtıldığı, formal eğitimi içermektedir.

Okul Öncesi Eğitimin Önemi

Çocuklarda öğrenme erken yaşta başlar, öğrenmek ve keşfetmek için doğal bir istekleri vardır ve çocukların bu istekleri yaşam süreci boyunca devam eder. Çocuklar doğdukları andan itibaren, daha okul sürecine başlamadan öğrenmek ve keşif yapmak için

aşırı istek içinde bulunur, etkin biçimde çevreyi inceler, iletişim içinde olmayı ister ve etraflarında olan şeylere dair fikir beyan etmeye başlarlar. Sinaptik bağlantıların ve beyin gelişiminin en iyi ve hızlı yaşandığı zaman okul öncesi dönemdir. Çocuğun dil, bilişsel, sosyal-duygusal ve psikomotor gelişimi için beyin gelişiminin kayda değer etkisi vardır. Çocuklar okul öncesi dönemde yani yaşamın ilk altı yılında çok hızlı bir şekilde büyürler ve bu gelişim alanlarında ilginç bir şekilde hızla yetkin olurlar. Bu sayede çocuğun kendi potansiyelini ortaya çıkarmasının ve toplum içerisinde üretken bir birey olmasına destek olur. Okul öncesi dönem süresince beyin sürekli gelişim gösterdiği için bu eğitim dönemi, beynin dış uyarıcılara açık olduğu süreçtir. Bu bağlamda çocuğun, gelişimi ve öğrenmeye karşı isteği üzerinde çevre etkilidir. Okul öncesi dönem çocuğunun, keşfetme ve öğrenme isteği ve ne kadar hızlı öğrenebileceği çocuğun içinde bulunduğu çevrenin ne kadar destekleyici olduğuyla yakından ilişkilidir (MEB,2013).

Okul öncesi dönemde çocuklar sosyal ortamda oyuncak paylaşımıyla beraber yetişkinin ilgisini, iletişimi, dayanışmayı, paylaşmayı öğrenirler. Ayrıca akranlarıyla ilişkilerinde yaşadıkları tartışmaları ve sorunları çözümlenmeyi, arkadaşlarının haklarına saygı gösterilmesini, kendilerini ne zaman ve nasıl koruyacaklarını da öğrenirler. Bütün bunlar bireyin yaşamında ortaya çıkabilecek, bütün sorunlarını çözmesine olanak oluşturacağı gibi problemleri ortadan kaldırmasına ve yaratıcı düşünme yeteneğinin gelişmesini sağlar. Drama çalışmaları, hayali ve taklit içinde bulunduran oyunlar oynamaları da çocukların farklı düşüncelerini ve yaratıcılık kabiliyetlerinin gelişmesini etkiler. Öğretmenleri ve arkadaşlarıyla iletişimleri, paylaşımında bulunmaları da dil gelişimlerine yardımcı olabilir (Oktay, 2002: 25). Bu bağlamda okul öncesi çocuğun problem çözme sürecine, başkalarına haklarına saygı göstermeyi öğrenmelerinde, iletişim kabiliyetlerinin gelişmesinde yardımcı olma konusunda önemlidir.

Okul öncesi eğitimin ne kadar kritik bir öneme sahip olduğu, her gün daha da çok anlaşılmaktadır. Okul öncesi eğitimin önemi kadar, okulda verilecek olan eğitimin kalitesi önemlidir. Eğitimin kalitesini yorumlayabilmemiz için birçok detayı incelenmelidir. Okul yöneticisi, öğretmen yeterlilikleri, eğitim programı, aile, denetim ve fiziksel ortam gibi birçok durumu detaylı bir şekilde incelemekte fayda vardır (Güçhan Özgül, 2011).

Çocuğun doğumdan itibaren yaşadığı deneyimler; okula, kendi becerilerine dair geliştireceği davranışları, öğrenmelerini belirler ve akademik başarısında etkilidir. Okul öncesi dönemde çocuk, okulda yaşadığı pozitif tecrübeler edinmeye, okula ve kendi yeteneklerine dair pozitif tutumlar geliştirmesine olanak sağlar. Okul öncesi dönemde yaşanan olumsuz tecrübeler ise çocuğun bütün yaşamı üzerinde etkili olabilir. Olumsuz tecrübeleri olan çocuğun kendine değer vermediği, okulda ve toplumsal hayatta başarı seviyesinin düşük olduğu ve çokça davranış sorunu olduğu bilinmektedir (MEB,2013).

Çocuğun gelişimin doğru ve sağlıklı olarak ilerlemesi, öğrenmek adına olumlu davranışlar geliştirmesi için çocuğun içinde bulunduğu çevrenin zengin ve nitelikli olması, sosyalleşmesi için deneyimler içermesi ve bağımsızlığının desteklenmesine ihtiyaç vardır. Kaliteli okul öncesi eğitim ve iletişimi kuvvetli aile ortamı ile bu durum mümkündür (MEB, 2013).

Okul Öncesi Eğitimin Temel İlkeleri

Okul öncesi dönem, hayatın en önemli noktasıdır. Bu zaman diliminde öğrenmenin hızı ileri seviyededir. Okul öncesi dönemde 0 – 6 yaş gruplarının ortak özelliği genel gelişim özelliklerinin bütün çocuklar için benzer olmasıdır, ancak çocukların bireysel farklılıkları da dikkate alınmalıdır.

Okul öncesi eğitimin dayandığı bazı temel ilkeler vardır. Bu ilkeler;

- Okul öncesi eğitim, çocuğun ihtiyaçlarına ve kişisel farklılıklarına yönelik olup, tüm gelişim alanlarının, özbakım becerilerini desteklemeli ve temel eğitime hazırlamalıdır.
- Okul öncesi eğitim, verilen yerlerde çocukların ihtiyaçlarını karşılamak amacı ile demokratik eğitim anlayışını destekleyen öğrenme ortamları hazırlanmalıdır.
- Etkinliklerin hazırlanma sürecinde, çocukların ilgilerini, isteklerini ve ihtiyaçlarının yanı sıra çevrenin ve okulun imkanlarında dikkate alınmalıdır.
- Eğitim süreci içerisinde, çocuğun bildiği yerlerden başlanmalı ve keşfederek, deneyerek öğrenmesine imkan verilmelidir.
- Okul öncesi dönem çocuklarının Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarına önem verilmelidir.
- Okul öncesi dönemde verilen eğitim ile çocukların olumlu duygu (yardımlaşma, sevgi, saygı vb.) ve davranışları geliştirilmelidir.
- Eğitim, çocuğa öz denetim kazandırmalı; kendine saygı ve güven duymasını sağlamalıdır.
- Okul öncesi dönem çocukları için en doğru ve uygun olan öğrenme yöntemi oyundur. Etkinliklerin tamamı oyun üzerine düzenlenmelidir.
- Çocuklarla iletişim halindeyken, kişiliklerine zarar verici biçimde davranılmamalı, baskı ve engellemeler olmamalıdır.
- Çocukların kendi başlarına davranışlar geliştirmesi her zaman desteklenmeli, yardım istediklerinde yetişkin desteği, yetişkinin yönlendiriciliği ve güven verici yakınlığı sağlanmalıdır.
- Çocukların kendisinin ve diğer insanların duygularını fark edebilmesi hususunda destek olunmalıdır.

- Çocukların, iletişim kurma, hayal gücü, duygularını anlatabilme, yaratıcı ve eleştirel düşünme kabiliyetleri geliştirilmelidir.
- Programlar oluşturulurken aile ve toplumun özelliklerinin üzerinde durulmalıdır.
- Okul öncesi eğitimde, eğitim sürecine ailenin etkin bir şekilde katılımı ve desteği sağlanmalıdır.
- Okul öncesi eğitim süreçleri ile rehberlik hizmetleri bütün olarak ele alınmalıdır.
- Okul öncesi eğitim programı ile birlikte çocuğun gelişimi düzenli olarak değerlendirilmelidir.

Değerlendirme sonucunda ortaya çıkan sonuçları öğretmenin, çocukların; programın geliştirilmesi amacı ile etkili bir şekilde kullanılmalıdır (MEB, 2013).

Karakter Eğitiminin Tarihçesi

Karakter eğitiminin tarihi süreci, çoğunlukla Amerikan tecrübesini içerir (Ekşi ve Katılmış, 2011). Bu bağlamda karakter eğitimi denildiği zaman kayda değer bir tarihi geçmişi olan Amerikan tecrübesi öne çıkmaktadır (Nash,1997). Karakter Eğitimi 1900'lü yılların başında Amerika Birleşik Devletleri'nde etkili olmaya başlamıştır. William Hutchins, 1916 yılında Çocuk Ahlak Kanunu'nu geliştirerek, bazı değerleri vurgulamıştır. Bu değerler: öz denetim, sağlık, iyilik, doğruluk, sportmenlik, iş birliği, özgüven, görev ve sorumluluk bilinci, güvenilirlik olarak belirtmiştir (Gailbraith,1977).

John Dewey de 1900'lü yıllarda ahlaki eğitim, karakter eğitimi, değerler eğitimi ihtiyacına odaklanmıştır. Dewey (1934), "Çocuğun ahlaki karakteri doğal, adil ve sosyal bir ortamda gelişmelidir" diyerek, okulun bu konuda önemli bir etken olduğunu belirtip, çocuğun ahlaki gelişimindeki rolü için okulun bu ortamı sağlaması gerektiğini söylemiştir.

Karakter eğitiminin yeniden ortaya çıkmasına neden olan durumlar; aile kurumunun yapısının bozulması, erken yaş intiharları, cinayetler, gençlerin davranışlarının olumsuzlaşması ve toplumun çocukları korumaya yönelik ahlaki birliktelik fikrinin ortaya

çıkmasına bağlıdır (Lickona, 1993). Bu bağlamda “karakter eğitimi” hakkında çeşitli faaliyetler yapılmıştır. Karakter eğitimi ile ilgili faaliyetlerin belirtildiği 1992 Aspen bildirisinde bulunanlar aynı düşünce üzerinde fikir birliğine vararak, saygı, dürüstlük, vatandaşlık, sorumluluk, güvenilirlik ve başkalarını önemseme olan altı önemli ahlaki değerden bahsetmişlerdir. 1992 Aspen Bildirisi’nin maddeleri şu şekildedir (Uysal, 2008):

1. Toplumun, milletin zor şartlardaki temsilcileri gelecek nesil olacaktır.
2. Bu zor şartlarda, ülkenin refahı için ahlaklı ve karakterli insanlara ihtiyaç vardır.
3. Bireylerin, toplumun değer yargılarını ve ahlaki değerlerini anlama ve karakter özelliklerini geliştirmek için yüksek çaba sarfedilmelidir.
4. Karakter eğitiminin etkili olması, demokratik milletlerde kökleşmiş olan ahlaki değerleri temel almaktadır. Söz konusu ahlaki değerler, “ vatandaşlık, güvenilirlik, saygı, dürüstlük, sorumluluk ve adaletli olmadır”.
5. Bu ahlaki değerler, sosyo-ekonomik, kültürel ve dini farklılıklar olarak ayrılır.
6. Karakter eğitiminin verilmesinde aile çok önemlidir. En az aile kadar çocukların karakterlerinin gelişmesine destek olmada okulların sorumlulukları yadsınamaz.
7. Karakter eğitimi verilen yerler, uyum ve işbirliği içerisinde çalıştıkları takdirde sorumluluklar doğru şekilde yerine getirilir.
8. Yetişkinlerin ahlaki değerleri çocuklara öğretirken rol model olma sorumluluğu vardır. Eğitim veren kurumlarda, doğru karakterin geliştirilmesine, yardımcı olma sorumluluğu vardır. Çünkü gençliğin karakteri toplumun karakter yapısını yansıtır.

Karakter Tanımı

Kelime kökeni olarak karakter, İngilizce “Character”, Yunanca “Charassein” (metal bir yüzeyi kazımak) kelimesinden türetilmiştir (Ryan & Bohlin, 1999). Terim olarak ise karakter, insanları birbirinden ayıran ahlaki ve zihinsel farklılıkların toplamı; karakteristik özellikler ve aklın kişiye has olan yapısı şeklinde tanımlanmaktadır (Kupperman,1991). Erich

Fromm karakteri tanımlarken; bireyin kendisini, insanlığa ve dünyaya bağladığı içgüdüsel olmayan davranışların değişmez yapısıdır (Feist,2001). Kişinin kendi kendine hakim olmasını, benliğiyle uyumlu bir biçimde olmasını, düşünce dünyasında ve davranışlarında tutarlı, güçlü olabilmesini sağlayan özelliklerdir. Bireylerin öz yapısı, onları diğer insanlardan ayrı tutan özellik ve bireylerin davranış şekillerini belirleyen, üstün ana özelliklere, öz yapısına karakter denir (TDK,2016). Karakter, kişiye özgü davranışların bütünü olarak tanımlanabilir.

Karakter kelimesi, hoşgörülü, çalışkan, güvenilirlik, dürüst olmak gibi davranışlarla tanımlanan bir kavramdır (Demirel, 2009). Karakter aslında yaptıklarımızı yönlendiren ve birbirine iç içe geçmiş olan kişisel değerlerden oluşur (Sılay, 2010). Karakter, ahlak felsefesi içinde kullanılan önemli bir kavramdır. Karakter, kişinin kendi öz değerlendirmesini yapabilmesi, kendi tanıyabilmesi, duygu, tutum ve davranışlarında tutarsızlık olmamasını sağlayan özelliklerinin tamamı olduğu söylenebilir. Karakter bireyin doğru düşünüp doğru davranışlar ve hareketler sergilemesini sağlar. Karakter, bireyin ne olduğu ve ne olmak istediğinin bütünüdür. Kişinin pozitif tutum ve davranışları içinde olduğu sosyal ortam tarafından devamlı vurgulandığında, o davranış ve tutumlar karaktere yerleşip doğru ve iyi karakterli birey olmasına destek sağlamaktadır. Bu demek ki, karakter toplumsal ortamın bireylerden istediği ve beklediği doğru davranış biçimleridir. Bu davranışlar tekrarlandıkça kişinin karakter özellikleri sağlamlaşır. Doğru ve iyi karakter özellikleri taşıyan bireylerin toplumdaki yer edinme oranları da yüksek olacaktır (Kocalar, 2019). Buradan hareketle, karakter, bireyin benliğinde doğru karar mekanizması oluşturmasını sağlayan, duygu, tutum, davranış ve ahlaki özellikleri içinde barından kişiye özgü niteliklerin bütünüdür.

Karakter Eğitimi

Çocuğun sağlam bir karakter özelliklerine sahip olması, ancak kaliteli verilecek eğitim ile mümkün olabilmektedir. Bu sebeple, çocuğun karakterinin şekillenmeye başladığı okul

öncesi dönemde, çocuğa verilecek olan eğitim sürecinin en önemli noktalarından birini karakter eğitimi oluşturmaktadır.

Karakter eğitimi, çocukların erdemli davranışları öğrenmesine olanak sağlayan, ahlaki değerlerinin ve ahlaki kurumun gelişimine destek olan, okullarda ve aile ortamı içerisinde verilen eğitimidir (Beland, 2003, Lickona, 1991). Günümüzde çocukların değerlerini bilmemesine duyulan endişe artmaktadır. Tüm toplumlar geleceklerinin çocuklarda bulunduğunu kabul eder. Çocukların sosyalleşmesine ve değerlerini öğrenmesine yatırım yapmak toplumsal ilerleme ve yaşam için esastır. Bununla birlikte, son iki yüzyıl içinde çocukların olumlu değerler öğrenmesine yönelik gerçek bir toplumsal anlayış geniş çapta yayılmıştır (DeMause, 1974).

Karakter eğitimi, çocuklara temel etik değerleri kazandırmayı ana fikir edinen, bu değerleri benimseyerek hassasiyet içinde olmalarını, bunları davranışlarında göstermelerini sağlayacak etkinliklerin ve uygulamaların tamamı olarak belirtilmektedir (Meydan, 2014). Çocuklarda temel ahlaki değerleri anlama, bilme, onlara bağlı olma ve bu ahlaki değerlere göre davranış geliştirme, oluşturma süreci olarak karakter eğitimi tanımlanmaktadır (Milson ve Ekşi, 2003).

Karakter eğitimi, okul öncesi dönem çocuklarının, evrensel ve toplumsal ortak değerleri öğrenmesine imkan sağlar. Karakter eğitimi içinde verilecek değerler ve ahlak eğitim sayesinde çocukların ahlaki olarak düşünmelerini ve ahlaklı hareket etmelerini sağlar. Karakter eğitimi, “ahlakı vurgulayan” bilgileri içermeli, sorumluluk duygusunu geliştirmeli, bireyin kendini kontrol edebilmesine destek olmalı, ahlaki duygu ve ahlaki davranış üzerinde durmalıdır. Karakter eğitiminde, çocuklar karşılaştıkları sorunların üstesinden gelebilmeli, bireysel tercihlerinde sorumluluk alabilmelidirler ve karakter eğitimi kapsamında çocuklara, doğruyu yanlış ayırt etme öğretilmelidir.

Karakter eğitimi beş hedefe doğru ilerlemeyi amaçlamaktadır. İlk olarak, öğrencilerin insan ve vatandaş mirası olarak kendi bağlamında milletin karakter değerlerini geliştirmektir. İkincisi, kültür, gelenek alışkanlığı ve evrensel değerler ve ulus dini ile uyumlu davranışlar geliştirmektir. Üçüncüsü, öğrencilerin liderlik ve duygularını güçlendirip ve ulusun yeni nesline ilişkin sorumluluk duygusu kazandırmaktır. Dördüncü olarak, öğrencilerin özerk, yaratıcı bireyler olmaları için yetkinlikleri geliştirmektir. Beşinci ve son olarak, dürüstlük, yaratıcılık, milliyetçilik ve dostluk ile okulu iyi bir öğrenme ortamı olarak geliştirmektir (Umamı, Ganı, Waskito, 2019).

Berkowitz ve Bier (2005) karakteri karmaşık psikolojik özellikler kümesi olarak tanımlamıştır. Bir bireyin ahlaki bir etken olarak hareket etmesini, doğru olanı yapmak isteyen ve yapabilmesine yol açan özellikler olarak karakter eğitiminden söz etmiştir. Bu özellikleri empati, şefkat, vicdan, ahlaki akıl yürütme, ahlaki değerler, ahlaki varlık, perspektif alma, ahlaki öfke, ahlaki hassasiyet olarak belirtmiştir. Character Education Partnership (2008) yapılan karakter eğitiminden, çocukların temel etik değerlere sahip olmasına, onlara değer vermesine yardımcı olmak olarak tanımlamıştır. Karakter eğitimi, modern toplumların içindeki sosyal-ahlaki sorunlara karşı “en umut verici eğitim” olduğuna inanılmaktadır.

Karakter eğitiminin okullarda etkili bir şekilde verilebilmesi için ailelerin yapıcı bir şekilde eğitimin içinde yer alması durumunda çocukların okullarda gelişmeleri daha olasıdır. Çocuklarının öğrenmesinde, okulların aileleri teşvik etmesi, rehberlik etmesi gerekir. Okullar aileleri çocuklarının eğitimine dahil olmak için yapıcı yollar uygulamalı ve böyle bir katılım için fırsatlar oluşturmalıdır (Berkowitz ve Bier, 2005).

Karakter eğitimi konusunda öğretmenlere de birçok görev ve sorumluluk düşmektedir. Öğretmenler tarafından okullarda kapsamlı karakter eğitimi dersleri verilmelidir. Lickona (1997) tarafından açıklanan karakter eğitimi konusunda öğretmenin rolleri şu şekildedir:

- Öğretmenler, sınıf içerisinde veya dışarısında çocuğun doğruyu yanlış öğrenmesinde etkili olmalı ve başarıya giden yolda rehber olmalıdır.
- Öğretmenler, birbirine saygı duyan, seven, değer veren, samimi bir sınıf ortamı oluşturmalarıdır.
- Öğretmenler, öğrencilerin akıl yürütme, kendi kendini kontrol etme ve başkalarına saygı duyma, kurallara uyma konusunda sınıf içerisinde disiplini sağlamalıdır.
- Öğretmenler, demokratik sınıf ortamı oluşturmalarıdır.
- Öğretmenler, değerleri öğretme konusunda öğrencilere fırsatlar oluşturmalarıdır.
- Öğretmenler, öğrencilerin işbirliği yapmalarını sağlamalıdır.
- Öğretmenler, öğrencileri ahlaki olarak geliştirmelidir.

Karakter eğitimi, okul hayatının tüm boyutlarının doğru karakter gelişimi için kasıtlı kullanımını ve amacı, üreten, adil ve demokratik bir toplumun oluşmasını sağlayan temel etik değerleri benimseyen, önemseyen ve bunlara göre davranan gençler yetiştirmektir (Battistich, 2011). Bu bağlamda karakter eğitiminin “asıl hedefi”, gelecek nesli toplumlara miras bırakacak şekilde hazırlamak ve yetiştirmektir.

Karakter Eğitiminin Önemi

Karakter eğitimi neden önemlidir? Önemli olmasının bir sebebi, iyi bir birey olmak için iyi bir karaktere ihtiyacımız olmasıdır. İyi bir muhakeme yeteneği olması, dürüstlük, empati, şefkat, sebat etmek, öz disiplin ve ahlaki düşünme gibi birçok davranışı karakter eğitimi ile çocuklara kazandırabiliriz. Karakter eğitimi sayesinde okulların, öğretme ve öğrenmeye daha elverişli mekanlar olmaları, öğrencilerin ve personelin değerlere karşı sorumluluğu öğretmeleri başka bir neden olarak gösterilebilir.

Karakter eğitiminin bir diğer önemi ise, ahlaki ve değer yargılarını gözetilen bir toplum oluşturmak için gerekli olmasıdır. Dünyanın dört bir yanındaki toplumların ciddi sosyal ve ahlaki problemlere maruz kaldıkları acı bir gerçektir. Ailelerin dağılması, çocukların fiziksel

ve cinsel istismarı, şiddetin artması, gündelik yaşamda uygarlığın bozulması, uyuşturucu ve alkol bağımlılığı gibi birçok sebep küçük yaşlardan itibaren karakter eğitiminin okullarda verilmesinin gerek olduğunun nedenlerindedir (Lickona, 1996).

Karakter Eğitiminin Temel İlkeleri

“Karakter eğitimi”, iyi karakter kazanmaya yönelik çeşitli yaklaşımları kapsayan geniş bir konudur. Etkili karakter eğitimi için tek bir senaryo olmasa da, alana yön veren bazı önemli temel ilkelerin olması gerektiğine inanılmaktadır. Lickona (1996), karakter eğitimi çalışmalarını planlamak ve mevcut karakter eğitimi programlarını ve materyallerini değerlendirmek için kullanabilecekleri kriterler olarak 11 ilkedен bahsetmiştir. Bu temel ilkeleri Lickona (1996);

- **Temel Etik Değerler**

Karakter eğitiminin temel felsefi ilkesi, iyi ve doğru karakterin temelinde olan, sorumluluk, kendine saygı göstermek, adaletli olma gibi yaygın olarak bilinen, nesnel olarak önemli olan temel etik değerlerin bulunduğunu kabul eder. Karakter eğitimine aday olan bir okul bu değerleri öğretir; bu değerleri okul yaşamında gözlemlenebilecek davranışlar olarak tanımlar; insan ilişkilerinin temeli olarak kullanır.

- "Karakter", Düşünme, Hissetme ve Davranışları İçeren Bir Bütün Olarak Tanımlanmalıdır

Etkili bir karakter eğitimi programında, karakter ahlaki yaşamın bilişsel, duygusal ve davranışsal yönlerini kapsayacak şekilde geniş bir şekilde tasarlanmalıdır. Doğru karakter, temel etik değerlerin bilinmesi, dikkat edilmesinden oluşur. Bu nedenle karakter eğitiminin en önemli görevi, öğrencilerin ve öğrenme topluluğunun diğer tüm üyelerinin doğru olanın ne olduğunu bilmelerine, değer vermelerine ve ona göre hareket etmelerine yardımcı olmaktır.

- Etkili Karakter Eğitimi, Okul Yaşamının Tüm Aşamalarında Temel Değerleri Destekleyen Kapsamlı Yaklaşım Gerektirir

Karakter eğitimi veren okullar, ahlaki bir mercekle aracılığıyla kendilerine bakar ve okulda devam eden her ayrıntının çocukların değerlerini ve karakterlerini nasıl etkilediğini görür. “Bağımsız” karakter eğitimi programları, ilk adım veya devam eden bir çabanın faydalı unsurları olabilir, ancak karakter gelişimini okul yaşamının her alanına entegre eden bütüncül bir yaklaşımın yerine geçemez. Çünkü karakter eğitimi hayatın her alanına etki eden bütüncül bir yaklaşım gerektirmektedir.

- Okul Karakter Eğitimine Önem Veren Bir Topluluk Olmalı

Okulun kendisi iyi karakter taşımalıdır. Okullar, sevecen ve adil bir ortam olma yolunda ilerlemelidir. Okul, çocukların yetişkinlere ve birbirlerine ilgi çekici bağlar kurmalarına yardımcı olan ahlaki bir topluluk olarak bunu yapabilir. Bu doğru iletişimlerle çocukların hem öğrenme arzusunu hem de iyi bir insan olma arzusunu destekleyecektir. Sınıfların, günlük hayatın yanı sıra okul ortamının tüm bölümlerinin başkalarına yardımseverlik, saygı, sorumluluk, nezaket ve adalet gibi temel değerlerle dolu olmalıdır.

- Çocukların Karakterlerini Geliştirmek İçin Keşfetmeye İhtiyaç Var

Çocuklar, yaparak yaşayarak, keşfederek en iyisini öğrenirler. İyi ve doğru karakterin gelişmesi için, sosyal çevrede ve günlük hayattaki etkileşim ve iletişimlerde, sorumluluk ve adalet gibi değerleri uygulamak için çeşitli fırsatlara ihtiyaçları vardır. İşbirlikçi bir öğrenme grubundaki iş bölümünün nasıl yapılacağı, konuşmalarda nasıl fikir birliğine varılacağı, oyun alanındaki tartışmalarda kavgaların nasıl azaltılacağı gibi yaparak yaşayarak öğrenecekleri fırsatlar oluşturulmalıdır. Tekrarlanan ahlaki deneyimler sayesinde, çocuklar ahlaki becerileri ve davranışsal alışkanlıkları da geliştirebilir ve uygulayabilirler.

- Etkin Karakter Eğitimi, Tüm Öğrencilerin Saygılı ve Başarılı Olmalarına Destek Olan Bir Müfredat İçermelidir

Öğrencilerin öğretmenleri ve diğer öğrenciler tarafından sevildiği ve saygı duyulduğunu düşündüğü bir sınıfta ve okulda, öğrencilerin daha çok çalışıp, daha başarılı

olmaları daha olasıdır. Öğrencilerin okuldaki çalışmalarında başarılı olmalarına destek verildiğinde, kendilerini değerlendirip değer vermeleri daha olasıdır. Karakter eğitimi, işbirlikçi öğrenme, problem çözme yaklaşımları, deneyime dayalı projeler, farklı konuları birleştiren “temalar” gibi aktif öğretme ve öğrenme yöntemlerinden etkin bir şekilde faydalanır.

- Karakter Eğitimi, Çocukların İçsel Motivasyonunu Geliştirmeli

Çocuklar iyi bir karakter geliştirdikçe, söylediklerini yapma konusunda daha güçlü bir iç bağlılık geliştirir. Okullar, özellikle disipline yaklaşımlarında, temel değerlere yönelik bu içsel bağlılığı geliştirmek için çaba göstermelidir. Benzer şekilde, müfredat içinde içsel motivasyon mümkün olan her şekilde desteklenmelidir. Bu, çocukların konunun zorluğunu ve ilgisini, diğer çocuklarla işbirliği içinde çalışma isteğini ve başkalarının hayatında veya okullarında veya topluluklarında pozitif bir fark yaratmalarını sağlayabilir.

- Okul Personeli, Karakter Eğitiminde Sorumluluğu Paylaşmalıdır

Burada üç şeye dikkat edilmesi gerekiyor. İlk olarak, tüm okul personeli - öğretmenler, oyun alanları yardımcıları, karakter eğitiminin öğrenilmesi sahiplenilmesinde rol almalıdır. Tüm bu yetişkinler, temel değerleri kendi davranışlarında modellemeli ve temas kurdukları çocukların karakterlerini etkilemek için sahip oldukları diğer fırsatlardan yararlanmalıdır.

İkincisi, çocuklara işbirliği içinde çalışma ve sınıfı etkileyen karar alma süreçlerine katılma fırsatları verilirse, yetişkinler de olmalıdır. Bir okul personeli yetişkin ilişkilerinde karşılıklı saygı, adalet ve işbirliği yaklaşımında olursa, bu değerleri öğrencilere öğretme konusunda daha faydalı olmaları olasıdır.

Üçüncüsü, okul, çocuklara hali hazırda sağladığı olumlu, karakter geliştirici deneyimler nelerdir? Okul şu anda hangi önemli ahlaki deneyimleri (örneğin işbirlikçi

öğrenme, okul ve toplum hizmeti, atlıyor? gibi sorularla okulun karakter eğitimi konusunda eksikliklerini ve doğru noktaları bilmelidir.

- Karakter Eğitiminde Personelin ve Çocukların Ahlaki Liderliği Önemlidir

Karakter eğitiminin şimdiye kadar belirtilen ölçütleri karşılması için, çabayı ve karakter eğitimi savunan bir lider (müdür, başka bir yönetici veya öğretmen koordinatörü) bulunmalıdır. Karakter eğitiminin uzun vadeli planlama ve programın uygulanmasından sorumludur. Öğrenciler ayrıca öğrenci meclisi, akran çatışması arabuluculuk programları, çapraz yaş eğitimleri vb. yoluyla ahlaki liderlik rollerine getirilmelidir.

- Karakter Eğitiminde Okul Aile İşbirliği Önemlidir

Okul, ebeveynlerin karakter eğitimi ile ilgili hedefleri ve faaliyetleri ve ailelerin nasıl yardımcı olabileceği hakkında iletişim kurmak için her aşamada yardımcı olmalıdır. Ev ve okul arasında ortak iletişim ve güven oluşturmak için, okulun ebeveynleri planlamaya ve fikir oluşturmaya dahil etmede aktif olması gerekir. Son olarak, okullar ve aileler, temel etik değerlerin geliştirilmesinde daha geniş bir topluluk, hükümet ve medya aracılığıyla yardım alırlarsa ortaklıklarının etkinliğini artıracaklardır.

- Karakter Eğitiminin Değerlendirilmesi

Etkili karakter eğitimi, programın etkisini değerlendirme çabasını içermelidir. Değerlendirilecek üç temel karakter vardır.

Okulun karakteri: Okul ne ölçüde daha ilgi çekici bir topluluk haline geliyor? Bir aile gözlem yoluyla, okulun karakterini değerlendirmek için de faydalı bir araç olabilir.

Okul personeli: Öğretmenler, yöneticiler ve destek personeli, ne ölçüde, karakter gelişimini teşvik etmek için neler yaptılar? Karakter eğitmenleri olarak gelişim kapasitelerine çocukları değerlendirdi mi? Bu, biçimlendirici değerlendirme ile ilgilidir. Karakter eğitimi programının gerçekte uygulanma derecesini değerlendirir.

Öğrenci karakteri: Öğrenciler, temel etik değerleri ne ölçüde anladılar ve davranışa dönüştürdüler mi? Çocuklar arasında sınıf içerisinde ve ya oyun esnasında olan anlaşmazlıklar azaldı mı? Bu bağlamda, gelecek planlama bu değerlendirici bilgiler tarafından yönlendirilmelidir.

Erken Çocukluk Dönemi Karakter Gelişimi

Karakter özelliklerinin büyük bir kısmı erken çocukluk döneminde yani, okul öncesi çağda gelişir. Örneğin, çocuğun kendi isteklerini içsel olarak düzenleyebilme kapasitesi, okul öncesi yıllarda en büyük ilerlemeyi sağlar. Sonuç olarak, çocuklar isteklerini erteleyebilir, dürtülerini ve agresif dürtülerini kontrol altında tutabilir ve davranışlarını yönlendirebilirler. Bir başka karakter özelliği olan suçluluk duygusunun oluşumu, karakter gelişimini anlamada son derecede önemlidir. Suçluluk duygusu, bireyin hareketlerine ve davranışlarına karşı öz eleştireci bir duygusal tepki olarak tanımlanır. Grazyna Kochanska ve arkadaşları, suçluluk duygusunun ilk onsekiz ay ile yirmi dört ay arasında ilk defa ortaya çıktıktan sonra iki ile dört yaşa kadar sürdüğünü ortaya çıkardılar. Bakış açısı geliştirme okul öncesi yıllarında gelişir ve gelişimi ergenlik boyunca devam eder. Yirmi dört ila otuz aylık çocuklar için bazı temel bakış açıları yapabileceklerine dair bulgulara rastlanmıştır. Empati yapabilme becerisindeki ilerlemeler, üç ile on iki yaş arasında gerçekleşir. Kısacası, karakterin temel ana noktaları, çocukluk yıllarında gelişim göstermeye başlar ve hayatı boyunca devam eder (Berkowitz, 2002).

Karakter Eğitimi Yaklaşımları

Karakter eğitimin genelini kapsayan bir tanım yapılsa da diğer okulların düşüncelerini ortaya koymak gerekir. Geliştirilen karakter eğitimi programlarındaki çeşitlilik arz eden düşünceler aşağıdaki başlıklar altında toplanabilir:

- Muhakeme- Alışkanlık: Bazı yaklaşımlar kişinin kendisini ahlaki değerlendirmesi ve düşünmesi üzerinde fikir yürütürken, diğerleri ise erdemli davranışların sürekli hale getirilinceye kadar uygulanması gerektiğini savunulması üzerinde durmaktadırlar.
- Yüksek ve Ara Değerler: Birtakım yaklaşımlar sabır, disiplinli ve cesaretli olma gibi temel değerler önemli görülürken, bazı yaklaşımlar ise nazik olma, dostluk, özen gibi ara değerleri vurgulanmaktadır.
- Bireye ve Topluma Odaklanma: Karakter, toplumun değer yargıları için mi, yoksa kişi için mi oturmalı? Bu gibi sorular karakter eğitimindeki yaklaşımların, düşüncelerin durumlarını göstermektedir (Thomas, 1991).

Karakter Eğitime Dair Bakış Açıları

Karakter eğitimi, tarihsel süreç boyunca ahlaki gelişimi ile etkileşim içerisinde olmuşlardır. Bu bağlamda, karakter eğitiminin ahlaki gelişim kuramlarından etkilendiğini söyleyebiliriz.

Dewey'e Göre Ahlak Gelişimi

Ahlak gelişimine, bilişsel gelişim çerçevesinde yönelen ilk bilim insanı, John Dewey'dir. Dewey, genel olarak eğitim-öğretim süreci gibi ahlak eğitiminin de temel bağlamda çocuğun değerler ve söz konusu değerlerle ilgili kararlarda, doğru mantık geliştirmesi ile olabileceğine inanmıştır ve bu kuramın gelişimsel olarak etkililiği ise, Dewey'in ahlak eğitimini, aşamaların sırayla elde edilmesi olarak görmesinden kaynaklanmaktadır. Dewey'e göre, davranışlar üzerinde etkili olan, genişleyen, onu daha doğru ve iyi hale getiren bütün düşünceler, ahlaki fikir olarak adlandırılmalıdır. Süreç içerisinde karakterin bir yönünü ifade eden ahlaki fikirler ahlaki yargının temel ögesi olur (Dewey,1976). John Dewey, ahlaki yargı gelişiminin 3 dönemde oluştuğunu ifade etmiştir.

Ahlak ve Gelenek Öncesi Düzey: Fiziksel ve sosyal dürtülerle güdülenen ahlaki tutum ve davranışlardan oluşan dönemdir.

Geleneksel Düzey: Kişinin, içinde olduğu sosyal grubun değerlerini içselleştirdiği dönemdir.

Özerk Düzey: Kişinin davranışları, akıl yürütmesi ve kendisinin karar vermesi ile oluşur. Bireyin bulunduğu ortamın standartlarını incelediği evredir.

Piaget' e Göre Ahlaki Gelişim

Piaget, ahlak gelişim konusunda iki evreli bir gelişimsel eğilim önermiştir. Bu evreler, “dışa bağımlı evre” ve “özerk evredir”. Doğru gelişimsel geçiş, çocuklarda sonuç odaklı bir anlayışla başlar niyet odaklı bir ahlak anlayışına devam eder. Çocukluğun son yıllarının bu geçişte önemli olduğu vurgulanmaktadır (Çam, Çavdar, Seydooğulları, Çok, 2012).

Piaget'nin bilimsel araştırmalarında, erken çocukluk döneminde olan çocukların ahlaki gerçeklik ilkesine bağlı olarak muhakeme ettikleri belirtilmektedir. Bu temel özellikler gözlemlendiğinde bu evre, “dışa bağımlı dönem” olarak adlandırılmasını doğurmuştur. Çocuklar için bu evrede; kurallar değişmez ve kuralları uygulamamak ise ceza ile sonuçlanmalıdır. (Flemin;2006, Kağıtçıbaşı,1999. Piaget tarafından özerk ahlak evresi olarak adlandırılan 9-10 yaşlarına denk gelen ikinci dönem olarak belirtilmiştir. Bu dönemin ana özelliği ise şartların bireyler tarafından belirlendiği ve değiştirilebilir olduğu inancıdır. Ek olarak bu dönem içinde çocuklar davranış veya tutumların somut anlamlarına bakarak ahlaki değerlendirme yapmak yerine olayların perde arkasındaki niyetler üzerinde durmaktadır. (Fleming,2006; Gander ve Gardiner, 2010; Kağıtçıbaşı, 1999).

Kohlberg' e Göre Ahlaki Gelişim

Kohlberg oluşturduğu kuramı çocukların üzerine inşa etmekten ziyade yetişkin ve ergen gruplarıyla çalışmıştır (Çileli, 1987). Söz konusu kuramda ilk dönem olan gelenek öncesi düzey içerisinde; ceza ve itaat evresi ve saf çıkarıcı eğilim evresini içermektedir. İkinci düzey olan geleneksel düzeyde ise evreler; kişilerarası uyum ve kanun-düzen evresidir. Kohlberg'in üçüncü düzeyi olan gelenek sonrası düzeyde ise sosyal sözleşme ve evrensel

ahlak ilkeleri evresi bulunmaktadır (Gander ve Gardiner, 2010; Kohlberg, 2008). Kohlberg, davranış karşıtı yaklaşımı ile ifade ettiği ahlak gelişim kuramı devrim meydana getirmiştir. Ahlaki gelişim alanında, bireysel ahlaki gelişim aşamalarını gözlemlemeyi önererek önemli bir katkı sağlamıştır (Stroud,2001). Piaget gibi Kohlberg de ahlaki gelişim dönemlerinin aynı sırayı izlediğini ifade etmiştir. Sıralama hep ileriye dönüktür ve bu süreç içerisinde evreden evreye atlamak imkansızdır. Bireysel özelliklere göre evreler arası geçiş hızı farklılık gösterebilmektedir (Mercin,2005).

Davranışçı Kurama Göre Ahlak Gelişimi

İnsan işlevi hakkında davranışçı yaklaşım, deterministik bir fikir sunmaktadır ve davranışlarımızın, tecrübelerimiz tarafından netleştirildiği görüşünü ifade etmişlerdir. Fakat, davranışçı yaklaşım kuramcılarının üzerinde durduğu psikolojik kapsam, psikanalitik yaklaşımın kuramcılarında farklılık göstermektedir. Davranışçılar, bir davranış değiştirme süreci olarak öğrenme ilkelerine ve organizmanın ortamdaki uyarıcılara yaptığı belli tepkilere dikkat çekmektedirler. Davranışçı bakışa göre, bireyler öğrendikleri davranışların toplamını ifade eder (Commer,1996).

Davranışçı görüşü benimseyen psikologlar da, ahlaki yargıların ortaya çıkışını incelemiştirler. Psikologlara göre ahlaki yargılar, bireyin çevresindeki etkenlerle meydana gelmektedir. Davranışçı kuramcılar genellikle kabul gören, sürekli tekrar eden doğru, hoşlanılmayan, ceza verilen davranışlar da yanlış olarak tanımlanmaktadır (Erden ve Akman, 2000).

Carol Gilligan' a Göre Ahlak Gelişimi

Gilligan, Freud'la gelişim kuramlarının erkekleri odak noktasına almasını bir sorun olarak tanımlamıştır ve yaptığı incelemelerde ahlaki olarak kadınların ve erkeklerin gelişimlerinin büyük ölçüde farklılık gösterdiklerini saptamıştır (Austrian, 2008).

Gilligan'ın tespit etmek amacıyla yaptığı kadınların ahlaki gelişimleri çalışmalarında, bilişsel ahlaki gelişim kuramlarına farklı yönden bakış açıları sunmuştur. Erkeklerin ve kadınların ahlaki değerlendirilme sürecinde, birtakım niteliksel ayrımların var olduğunu öne sürmüştür. Gilligan ifade edilen farklılığı “Farklı Bir Sesle” ve “Ses ve Sessizlik Arasında” isimli eserlerinde etik seçimlerdeki yargılamada iki model oluşturarak belirtmiştir (Talbot, 2002). İlk modelde, insanların gereksinimleri ile paralel olarak; sorumluluk ve korumayı ifade eden bakım ahlakıdır. İkinci modelde ise etik ilkeler olarak adlandırılan adalet, eşitlik ve bireysel hakların önemi üstünde duran adalet ahlakıdır (Gilligan, 2003; Jaffe ve Hyde, 2000; Kyte, 1996; Rhodes, 1985).

Toplumsal Alan Kuramına göre Ahlak Gelişimi

Elliott Turiel, Toplumsal Alan Kuramını geliştirmiştir. Turiel, 30 yıldan fazla bir süre ergen gruplardaki ahlaki yargının gelişimi üzerinde durmuştur. Kuram, bireyin gelişiminde daha çok toplumsallaşmanın ifade edilmesine yönelik bulgular ortaya koymaktadır. İnsanlarda toplumsal bilginin gelişiminin tanımlanmasında, bireylerin tecrübe ettikleri toplumsal bilgileri ve çevre düzenlemeleriyle kurallara nasıl uyduklarına yönelik Toplumsal Alan Kuramı, açıklamalar getirmektedir. Ek olarak bireylerin tecrübe ettikleri toplumsal bilgileri çeşitli durum ve koşullara uyarlamaları da bu kuramın bir diğer bulgusudur (Çam, Çavdar, Seydoğulları, Çok, 2012).

Toplumsal bilginin üç boyutundan ilki olan ahlak boyutunda, çocukların etkileşim ve iletişime girdikleri insanların sahip oldukları hakları, mutlulukları ile sonuçlanan olaylara dayanarak ahlakla ilişkili fikir gelişmektedir (Smetana, 1983). Toplumsal bilginin ikinci boyutu olarak ise gelenekler veya farklı bir ifadeyle “toplumsal gelenekler alanı” belirtilmiştir. Toplumsal gelenekler çeşitli sosyal alanlarda iletişimleri, etkileşimleri organize eden ve ortak kanıya varılmış düzenlemeler olarak tespit edilmiştir. Toplumsal gelenekler çocuklar için, gelişigüzel bir anlam taşır, ancak belirlenmesi gereken kurallar ve

standartlardan meydana gelmektedir. Çocuklar toplumsal geleneklere göre hareket etmeye gayret göstermektedir. Çünkü söz konusu toplumsal geleneklerin yetişkin bireyler için ne kadar önemli olduğunu farkederler (Smetana, 2011).

Toplumsal bilginin son kaynağı olan kişisel ya da psikolojik alandır. Psikolojik alan, bazı davranış durumları içerir; kimlik, nedensel yüklemeler, kendini anlama, anlamlandırma gibi şartları dahil etmektedir. Bu şartlar incelendiğinde dikkat edilmesi gereken yerlerden her biri psikolojik alanın bir parçasıdır ve toplumsal bilginin üçüncü boyutu olan gelişimsel sistem olmasıdır (Smetana, 2011).

Konu ile ilgili Araştırmalar

Lickona (1996) tarafından yapılan “Eleven Principle of Effective Character Education” adlı çalışmada etkili karakter eğitiminin temel prensipleri üzerinde durmuştur. Yazara göre, son yıllarda, karakter eğitimi Amerika Birleşik Devletleri’nde, okulların ahlaki değerler, etik ve vatandaşlık eğitimi programlarını uygulama çabaları için öncü bir terim olarak ortaya çıkmıştır. Bu makale, karakter eğitimi planlarken okullara rehberlik etmek için onbir ilkeyi ortaya koymaktadır. Bunlar arasında; temel etik değerler, karakter tanımı, iyi bir karakter geliştirmeye yönelik kapsamlı ve etkili bir yaklaşım, özenli bir topluluk olarak okulu geliştirmek, karakter eğitimi ile akademik müfredat ve değerlendirme arasındaki ilişki gibi konular bulunmaktadır.

Lickona (1997) tarafından yapılan “The teacher's role in character education” adlı çalışmada, öğretmenlerinin karakter eğitimi konundaki rollerine değinilmiştir. Çalışmada ilk önce karakter eğitimi konusunda öğretmenlerin yetkin olmasından bahsedilmektedir. Çünkü, eğitimin ancak bu şekilde etkili olacağı belirtiliyor. Çalışmanın diğer bölümlerinde öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda hangi rollere sahip olması gerektiği belirtilmektedir.

Ekşi (2003) tarafından yapılan “Temel İnsanî Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları” adlı çalışmada, karakter eğitimi programları konu edilmiştir. Yazar, kısaca karakter eğitimini yeni yetişen neslin olumlu davranışlar geliştirmesi için, açık veya örtük programlar aracılığıyla verilen eğitim olarak tanımlamıştır. Bu çalışmanın amacı Amerika Birleşik Devletleri özelinde karakter eğitimi programlarını tanıtmaktır. Çalışma, karakter eğitiminin temelleri, tanımı, kapsamı ve diğer ülkelerde uygulanan örneklerden bahsederek, ülkemizde bu tecrübelerden yarar sağlanması için hangi noktalara dikkat edileceğinden bahsedilerek, çalışma sona ermektedir.

Milson ve Ekşi (2003) tarafından yapılan “ Öğretmenlerin Karakter Eğitimde Yetkinlik Duygusu Konusunda Bir Ölçme Aracına Doğru: Karakter Eğitimi Yetkinlik İnancı Skalası (KEYİS) ve Türkçe ‘ ye Uyarlama Çalışması ” araştırma, öğretmenlerin karakter eğitimi konusundaki yetkinliklerini ölçmek için bir ölçek geliştirilmesi, uygulanması ve Türkçeye uyarlanması ele alınmıştır. Çalışmada ayrıca karakter eğitimi ile öğretmenlerin yetkinlik yapısı arasındaki ilişki ayrıntılı olarak irdelenmiştir. Çalışmada son olarak, Türkiye’ de yapılan bir çalışma ile Amerika’ da öğretmenler üzerinde yapılan iki çalışmanın sonuçları değerlendirilmektedir. Türkçeye uyarlanma çalışmasının, ölçeğin gerekli istatistiki yeterliliği sağladığı görülmektedir.

Gökçek (2007) tarafından yapılan, “ 5-6 yaş çocukları için hazırlanan karakter eğitimi programının etkisinin incelenmesi ” adlı çalışmada, karakter eğitimi programının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmacı tarafından karakter eğitimi programı geliştirilmiştir. Örneklem grubu 44 çocuktan oluşmaktadır. Çalışmanın sonucunda ise, aileler karakter eğitiminin, okul öncesi eğitimin içerisinde olması gerektiğini düşünmektedirler. Ebeveynler, evde verilen karakter eğitiminin yetersiz olduğunu belirtmişlerdir. Uygulanmakta eğitim programının sonuçları incelendiğinde program içeriğindeki tüm değerlerde, davranış değişikliğinde pozitif etki görülmüştür.

Uysal (2008) tarafından yapılan “Karakter eğitimi programının değerlendirilmesi” adlı araştırmada, karakter eğitimi programının değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmada alan yazın taranarak veriler elde edilmiştir. Bu araştırmada, karakter eğitiminin tarihsel gelişiminden bahsedilmiş, karakter eğitimi üzerinde etkili olan kuramlar ve karakter eğitimindeki yaklaşımlar içerikte yer almaktadır. Bu çalışmalar incelendiğinde, karakter eğitimi programlarının neredeyse tamamının, öğrencilerin davranışı, akademik başarı üzerinde, istatistiksel olarak olumlu bir etki gerçekleştirdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Berkowitz ve Hoppe (2009) tarafından yapılan “Character education and gifted children” adlı çalışmada karakter eğitimi ve yetenekli çocuklardan bahsedilmiştir. Karakter eğitimi büyüyen ve sürekli gelişen bir disiplindir. Etik ve sosyal davranışların gelişimini en iyi şekilde desteklemek için okulları karakter eğitimini yeniden yapılandırması gereklidir. Araştırma sonunda varılan sonuçlara göre; ahlaki değerlerin ve erdemlerin içselleştirilmesini teşvik etmek için fırsatlar sağlamak, özellikle karakter eğitimi kapsamında başkalarına destek olarak ve onlara liderlik ederek, güçlü bir yöntemdir. Yetenekli çocuklar için karakter eğitimi davranışları olumlu teşvik edici ve özgürleştirici olmalıdır. Doğru şekilde verilecek olan karakter eğitimi gelişimi destekleyici olabilir.

Çağatay (2009) tarafından “Öğretmen Görüşlerine Göre Karakter Eğitimde ve Gelişimde Okulun Rolü ” ile ilgili yapılan çalışmada, karakter eğitimde ve gelişiminde okulun rolünün öğretmenlerin görüşlerine göre belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmış ve örnekleme Çanakkale ili Merkez ilçede görev yapan 15 öğretmenin görüşleri kapsamaktadır. Araştırmadan çıkan sonuçlara göre, öğrencinin karakter gelişiminde okul yöneticilerinin ve öğretmenin kayda değer etkisi vardır. Öğretmenlerin tutum ve anlayışı da öğrencinin karakter gelişiminde etkilidir. Bazı dersler (görsel sanatlar, beden eğitimi, müzik, sosyal bilgiler) öğrencilerin karakter gelişiminde önemli role sahiptir.

Kıroğlu (2009) tarafından yapılan “Karakter eğitimi yaklaşımlarına eleştiriler” adlı çalışmada, karakter eğitimi yaklaşımlarına eleştirileri bir araya getirmek amaçlanmıştır. Araştırma kaynak taraması şeklinde yapılmıştır. Araştırmada ulusal ve uluslararası makale, tez, dergi, kitap, bildiri gibi kaynaklar kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, bu yaklaşımların birçok eksiğini sınıflandırarak ortaya koymuş, eleştiriler, temel kavramlardan kullanılan yöntemlere kadar birçok alanı içermektedir.

Katılmış (2010) tarafından “Sosyal Bilgiler Derslerindeki Bazı Değerlerin Kazandırılmasına Yönelik Bir Karakter Eğitimi Programının Geliştirilmesi” ile ilgili yapılan çalışmada, karakter eğitimi programının, akademik başarıya ve ilköğretim 7. sınıf sosyal bilgiler dersinde verilecek olan değerlerin iselleştirilmesindeki etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma yarı deneysel desene göre yapılmıştır. Araştırmanın uygulaması, İstanbul ilinin Ümraniye ilçesinde bulunan bir devlet ilköğretim okulunda gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda karakter eğitimi programı, öğrencilerin bilimsellik değerini benimsemelerini, istatistiksel olarak anlamlı olacak şekilde pozitif etkilemektedir. Öğrencilerin adaletli olma değerini kazanmalarında, karakter eğitimi programı istatistiksel olarak olumlu etkilemektedir.

Karatay (2011) tarafından yapılan “Karakter Eğitimde Edebi Eserlerin Kullanılması” adlı çalışmada karakter eğitiminde edebi eserlerin kullanımı konu edilmiştir. Dünyada meydana gelen ekonomik, teknolojik gelişmeler, siyasi olaylar insanın hayat şartlarını önemli derecede etkilemektedir. Farklılaşan ve sürekli değişmekte olan yaşam olanakları, insanların yaşatmak için çabaladığı ahlaki ve insani değerlerde yozlaşmalar meydana gelmektedir. Bireylerin gösterdiği olumsuz tutum ve davranışları önlemek, kendisine ve içinde buldukları topluma katkı sağlamak için insani ve ahlaki normları içselleştirmeleri gerekir. Kişinin davranışlarını şekillendiren ahlaki normların çocuklara benimsetilmesi için uygulanan birçok yöntem vardır. Okullarda uygulanan karakter eğitiminde sanatsal içeriklerden

faýdalanmak, etkin bir metot olarak kabul görmektedir. Söz konusu çalışmada sanatsal içeriklerle yapılan karakter eğitiminde kullanılan ahlaki muhakeme yöntemi ve örnek uygulamasına vurgu yapılmıştır.

Kılınç (2011) tarafından yapılan “İlköğretim Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nın Karakter Eğitimi boyutu ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin tipik performanslarına dayalı olarak değerlendirilmesi” adlı çalışmada programın bazı değişkenlerle değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklemini Kırşehir ilinde ilköğretim okulunda öğrenim gören bin sekiz yüz otuz altı öğrenci oluşturmaktadır. Çalışmada Karakter Kazanımlarına Yönelik Tipik Performans Ölçeği (KK-TPÖ) veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırmanın bulgularına göre, karakter eğitimine ilişkin altı alt boyutta (Öz Saygı, Sabır, Barış, Doğruluk, Yenilik ve Vatanseverlik) bazı kazanımların hedefleri yordamadığını göstermiştir. Araştırmada, “ ilköğretim hayat bilgisi öğretim programındaki karakter eğitimi boyutunun düzenlenmesi belirtilmektedir.

Turan (2014) tarafından yapılan “Karakter Eğitimi: Amerika Örneği” adlı çalışmada, karakter eğitimi konusu Amerika örneği üzerinden ele alınmıştır. Batı'da sanayi devrimi sonrası, toplumlar birçok konuda olumsuz yönde etkilenmiştir. Bu etkileri sonlandırmak için çeşitli girişimlerde bulunulmuştur. Bu girişimlerden bir tanesi de karakter eğitimi ilgili yapılan programlarıdır. ABD'de 19.yy'da karakter eğitimi, ahlaki normlar ve vatandaşlık eğitimi gibi konularda eğitim ortamlarında kullanılan programlar özelinde kapsayıcı kavram olarak adlandırılmıştır. Söz konusu çalışma, Amerika'da, 1850'lerden itibaren ortaya çıkan karakter eğitimi konusunu incelemektedir. Söz konusu çalışmanın konusu; karakter eğitimini her yönüyle değerlendirmek ve ABD özelinde karakter eğitiminin geleceğinin incelenmesidir.

Yolcu (2015) tarafından yapılan yüksek lisans tezinde, “karakter eğitiminde öğretmen niteliği ve özyeterlik algısının incelenmesi” amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini Adana ili Merkez ilçelerinde yer alan 301 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Çalışma sonucunda, sınıf

öğretmenlerinin karakter eğitiminde öğretmen niteliklerine önem verme düzeyleri ile bu nitelikler bağlamında öz-yeterlik algıları arasında önem verme düzeyi lehine anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir.

Walker, Roberts ve Kristjánsson (2015) tarafından yapılan “Teori Ve Pratikte Yeni Bir Karakter Eğitimi Çağına Doğru” adlı çalışmada karakter eğitimi işlenmiştir. Bu çalışma, karakter eğitiminin sürekli meşrulaştırıcı ilkeleri ile bunların görünmemeye devam eden bir eğitim politikası ve öğretmen eğitimi gündemleri arasındaki çarpıcı uyumsuzluğunu araştırmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, eğitimcilerin, gelişmekte olan öğrencinin arayışına vurguyu kaydırmakta olduğu yönündeki öneri, mevcut eğitim politikası ve uygulamasına karşı koyulduğunda oldukça radikaldir. Kaçınılmaz olarak, ahlaki eğitim programlarının etkinliği bir dereceye kadar eğitim hedeflerine bağlı olacaktır ve gelişmekte olan öğrencinin meşrulaştırıcı ilkeleri durumunda çalışmak için daha fazla araştırmaya ihtiyaç olacaktır. Çocuklarda karakter şemalarının nasıl geliştirileceği konusunda destek gereklidir.

Gökçe Tekin (2016) tarafından yapılan “İlkokul Ve Ortaokul Programlarının Karakter Eğitimi Açısından İncelenmesi” isimli çalışmada, ilköğretim ve ortaöğretim seviyesindeki birtakım derslerin kazandırmayı hedeflediği kazanımlar, kavramlar ve değerler bakımından karakter eğitimi destekleme durumunu belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada betimsel tarama modeli ve dokümantasyon tekniği kullanılmıştır. Araştırmacının belirlediği derslerin programları temin edilmiş ve programlar ilkokul ve ortaokul seviyeleri olarak kategorize edilmiştir. Araştırmada belirlenen programlar incelendiğinde 19 karakter değeri tespit edilmiştir. Verilerin analizi sonucunda ilköğretim ve ortaokulda yer alan derslerden çoğunluğu karakter eğitimi kısmen desteklemektedir.

Baehr (2017), tarafından yapılan “The varieties of character and some implications for character education” adlı çalışmada karakter türlerinden ve karakter eğitimine ilişkin bazı çıkarımlardan bahsedilmiştir. Bu makalenin taslağı dört boyutlu kavramsal kişisel karakter

modeli, karakterin kavramının güçlü yönlerinden ve her boyuta uygun erdemler bulmayı araştırır. Karakterin boyutlarının nasıl ilişkili olduğunu inceler. Araştırmanın sonuçlarına göre; Bu dört boyutlu kişisel karakter modelinin, ilkokul ve ortaokullarda karakter eğitimi uygulaması için önemli derecede etkisi vardır. Özellikle, entelektüel erdemlerin teşviki ve geliştirilmesine odaklanan karakter eğitimine olan yaklaşım özellikle umut verici düzeydedir. Geleneksel karakter eğitiminden farklı olsa da, böyle bir yaklaşım öğrencilerin ahlaki ve toplumsal gelişimi ile ilgili kaygılarını koruyacaktır. Kişisel karakter, dört farklı karakter boyutunu kabul eder ve her bir boyut karakteristik bir güçlü yönle veya erdemlere sahiptir. Performans erdemleri, motive edici olarak açıktır ve “performansa dayalı” bağlamlarda faydaları nedeniyle statülerini erdem olarak kazanırlar.

Khoury (2017) tarafından yapılan “Character Education as a Bridge from Elementary to Middle School” adlı çalışmada, ilkokuldan ortaokula bir köprü olarak etkili uygulama ve süreçler üzerine bir vaka çalışması olarak karakter eğitimi konusunda çalışmıştır. Araştırma nitel bir çalışmadır. İlkokul sürecinde verilen karakter eğitimin ortaokul sürecinde büyük önemi vardır. İlkokul yıllarında kaliteli karakter eğitimi programlarının etkili bir şekilde uygulanması, daha iyi karar alma konusunda teşvik ederek öğrencilerin ilkokuldan ortaokula geçişini kolaylaştıran bir köprü oluşturmaktadır. Özellikle öğretmenlerin tartışılmaz önemli rolünü vurgulayarak, tüm eğitimciler için ilkokul yıllarında okullarda kaliteli bir karakter eğitimi programını etkin bir şekilde uygulamak zorunludur. Bunu yapmak, öğrencilerin ortaokul yıllarına geçerken derin ve uzun vadeli bir etkisi olacaktır diye belirtilmiştir.

Yolcu ve Sarı (2018) tarafından yapılan “Teachers’ qualities and self-efficacy perceptions in character education” adlı çalışmada, karakter eğitiminde öğretmenin nitelikleri ve verimlilik anlayışından bahsedilmiştir. Eğitimin karakter oluşumu üzerinde büyük bir etkisi vardır ve bu süreç içerisinde öğretmenlerin rolü çok fazladır. Bu çalışmada, farklı sosyoekonomik düzeydeki okullardan 301 ilköğretim okulu öğretmenine tanımlayıcı bir anket

uygulanmıştır. Araştırmada, Karakter Eğitim Ölçeğinde Öğretmenin Nitelikleri ve Etkileri (QETCES) kullanılmıştır. Bulgular, kadın öğretmenlerin hem önem düzeyine hem de öz-yeterlik algısı karakter algısı açısından daha yüksek puanlara sahip olduğunu ve deneyimli öğretmenlerin öz yeterlik algıları, daha az deneyimli olanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Lisans eğitimini tamamlayan programdan, eğitim kurumundan ve eğitim lisesinden mezun olan öğretmenler karakter eğitimi konusunda diğer programların mezunlarına nazaran daha verimlidirler.

Çatalbaş (2018) tarafından yapılan “Okul Öncesi Eğitim Programındaki Karakter Eğitiminin İncelenmesi Ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Hakkındaki Görüşleri ” isimli araştırmada, öğretmenlerinin karakter eğitimi hakkındaki görüşlerini ve okul öncesi eğitim programındaki karakter eğitimi incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olan olgu bilim deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu ise, Kahramanmaraş ili devlet okullarında görev alan 20 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda, öğretmenlere göre karakter eğitimi konusunda aile çocuklara rol model olmalı, davranışlarında tutarlı olmalı ve okul veli işbirliğine önem vermelidir. Okulun başlıca görevleri ise bireysel farklılıklara göre etkinlikleri düzenlemek, okul-veli-öğretmen işbirliğini sağlamaktır. Öğretmenler, karakter eğitimi uygulamalarında kullanmaları için hikâye kitapları, boyama sayfaları, kavram kartları, yap-bozlar, slaytlar, hikâye kartları, duygusal zekâ kartları, puzzle ve afişlere ihtiyaç duymaktadırlar. Araştırmaya katılan öğretmenlerin birçoğu karakter eğitimi konusunda okul öncesi öğretmenlerinin yetersiz olduğunu ifade etmişlerdir.

McGrath (2018) tarafından yapılan “*What is Character Education*” çalışmada karakter eğitiminin ne olduğu tartışılmış ve bir karakter eğitimi örneği yapılmaya çalışılmıştır. Karakter eğitimi uzmanları, gördüklerinde bunu biliyor gibi görünmektedir, ancak bir şeyi karakter olarak adlandırmanın anlamı belirsizdir. Bu çalışma, karakter eğitiminin bir örneği

olarak düşünölebilecek programların evrenini kapsar. Örnek yoluyla tanımlama konusundaki son çalışmayı bir başlangıç noktası olarak kullanan bu çalışma, programların değeriendirilmesini önermektedir. Amaç karakter eğitimi konusunda araştırmacılara yardımcı olmaktır.

Karsantık ve Özgenel (2018) tarafından yapılan çalışmada okul yöneticilerinin karakter eğitimi yeterlik inançlarının bazı değışkenlere (cinsiyet, yaş, mesleki ve yöneticilik kıdemi, medeni durum, mezun olunan fakülte, mezuniyet düzeyi ve görev yapılan okul kademesi) göre incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma 227 okul yönetici üzerinde yapılmıştır. Araştırma sonucunda ise, okul yöneticilerinin karakter eğitimi yeterlik inançlarının; değışkenler üzerinde anlamlı bir farklılık göstermediğı sonucuna varılmıştır.

Erkuş (2019) tarafından yapılan, “İlkokulda karakter eğitimine ilişkin sınıf öğretmenleri ve veli görüşlerinin çeşitli değışkenler açısından incelenmesi” adlı çalışmanın amacı ilkokulda karakter eğitimine ilişkin sınıf öğretmenleri ve veli görüşlerini çeşitli değışkenler açısından incelemektir. Araştırmanın nitel boyutunda fenomenoloji kullanılmıştır. Nicel boyutunda tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Gaziantep merkez ilçelerinde görev yapan sınıf öğretmenleri ile ilkokul çağında çocuğı olan veliler oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucunda, karakter eğitimi öğretmen ölçeğı (planlama ve uygulama) ve (yeterlilik ve etkililik) boyutunda cinsiyet ve görev yerine göre anlamlı farklılık bulunmazken mesleki kıdem ve eğitim durumunda anlamlı farklılık bulunmuştur. "Yöntem-teknik ve değeriendirme" boyutunda ise cinsiyet, mesleki kıdem ve görev yerine göre anlamlı bir fark bulunmazken, eğitim durumuna göre anlamlı farka ulaşılmıştır.

Arslan (2019) tarafından yapılan çalışmada, “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnançları İle Yaratıcılık Düzeyleri ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” amaçlanmıştır. Araştırma örneklemini basit tesadüfi örnekleme yoluyla seçilen

350 okul öncesi öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma, ilişkisel tarama modeli kullanılarak yapılmıştır. Araştırmanın veri toplama araçları olarak ise, Yaratıcılık Açısından Bireyin Kendini Değerlendirmesi Ölçeği, KEYİS ve İletişim Becerileri Değerlendirme Ölçeği (İBDÖ) kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, okul öncesi öğretmenlerinin yetkinlik inançlarının cinsiyete, mezuniyet durumuna ve kıdeme göre farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Suhartini, Sekarningrum, Sulaeman, Gunawan (2019) tarafından yapılan “Social Construction of Student Behavior Through Character Education Based on Local Wisdom” adlı çalışmada, Kültürel davranış şekline dayalı öğrenci davranışının sosyal yapısı tartışılarak ve karakter eğitimi tanımlamayı amaçlar. Çalışma nitel araştırmalardan örnek olay yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Çalışmada veri toplama araçları olarak gözlem, görüşme ve belge çalışmalarını kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçları şu şekildedir; öğrenci davranışının sosyal yapılanmasının, dışsallaştırma, nesnelleştirme ve içselleştirme konusunda olumlu kazanımlar elde edilmesi için karakter eğitime ihtiyaç vardır. Karakter eğitime başlamak için, okul personelin uygulamaya istekli olmasını gerektiriyor. Karakter eğitimi okul, aile, topluluklarla işbirliği önemlidir.

Umami, Gani, Waskito (2019) tarafından yapılan “Proposal of Character and Moral Education for Gifted Young Scientists in Indonesia” adlı çalışma, Endonezya’ daki üstün zekalı bilim insanları için karakter ve ahlaki eğitim önermektedir. Bu çalışmanın sonuçlarına göre; karakter eğitimi ya da ahlâk çerçevesindeki sorunlar tamamen göz ardı edilmemelidir. Ahlak ve karakter eğitimi dersleri öğrencilerin karakterleri üzerinde önemli bir etki oluşturdu. Karakter eğitiminin önemi üzerine öğretmenler daha dikkatli olmalı ve önemsemeliler. Karakter eğitimde aileler bu sürece dahil olmalıdır. Karakter eğitimi iyi bir ahlaka sahip olmak için çocuk bilincinin genişletilmesi ve geliştirilmesi erken yaşta başlatılabilir.

Bredemeier ve Shields (2019) tarafından yapılan “Social Justice, Character Education, and Sport: A Position Statement” adlı çalışmada, spor bağlamındaki karakter eğitiminin sosyal adaleti destekleyebileceğinden bahsedilmiştir. Araştırmadan çıkan sonuca göre; spor ortamlarında karakter eğitiminin, sporcu karakterinin gelişimini etkileyerek sosyal adaleti destekleyebilir. Ne sosyal adalet ne de karakter eğitimi kasıtlı ve sürekli bir çaba olmadan gerçekleşmesi mümkün değildir. Karakter eğitimi, sosyal adaletin hem sürecini hem de sonucunu destekleyebilir.

Bölüm III: Yöntem

Araştırmanın bu bölümünde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizi başlıkları altında yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Araştırmada okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimine dair görüşleri ile karakter eğitimi yetkinlikleri arasındaki ilişki çeşitli değişkenler baz alınarak incelenmiştir. Araştırma bir karma yöntem çalışması olup karma araştırma desenlerinden biri olan birleştirme (çeşitleme) deseni kullanılmıştır. Araştırmacının bir çalışma ya da birbirini takip eden çalışmalar içerisinde nicel ve nitel bir yöntem kullanılarak kavramları ve yaklaşımları birleştirmesi olarak belirtilen araştırmalar karma yöntem araştırmaları olarak tanımlanır (Creswell, 2003; Tashakkori ve Teddie, 1998; Johnson ve Onwuegbuzie, 2004).

Araştırmanın nicel kısmında genel tarama modeli kullanılmıştır. Nicel araştırma, hipotezleri sayısal değerlerle test eden araştırmalardır (Suter,2005). Genel tarama modeli; birden fazla sayıda elemandan meydana gelmiş olan evrende, evrene dair genel bir kanıya varmak adına evrenin tamamına veya içerisinden alınan bir grup ve örneklem üzerinde araştırma yapılmasıdır (Karasar,2007).

Bu araştırmanın nitel kısmında görüşme formu kullanılmıştır. Gözlem, görüşme gibi veri toplama yöntemlerini içeren, bu tekniklerin doğal seyrinde gerçekleşmesine ve sonuçların kapsamlı ve gerçekçi olmasına olanak sağlayan araştırmalara nitel araştırma denir (Yıldırım ve Şimsek, 1999).

Evren ve Örneklem/Çalışma Grubu

Bu araştırmanın çalışma grubunu Kırşehir ilinde görev yapmakta olan okul öncesi öğretmenleri oluşturmaktadır. Bu araştırmanın nicel kısmının çalışma grubunu Kırşehir ilinde görev yapmakta olan 100 okul öncesi öğretmeni; nitel kısmında ise Kırşehir ilinde görev yapan basit seçkisiz örnekleme ile seçilen 20 okul öncesi öğretmeninden oluşmaktadır.

Çalışmada evrenden tesadüfi örnekleme ile eğitim kurumları seçilmiştir. Tablo 1’de örneklem grubuna ilişkin demografik özellikler belirtilmektedir.

Tablo 1. Demografik Özellikler

		N	%
Cinsiyet	Kadın	94	94
	Erkek	6	6
	Toplam	100	100
Kıdem	1-5 Yıl	4	4
	6-10 Yıl	36	36
	11-15 Yıl	37	37
	16-20 Yıl	14	14
	21 Yıl ve üzeri	9	9
	Toplam	100	100
Öğrenim Durumu	Önlisans	3	3
	Lisans	94	94
	Lisansüstü	3	3
	Toplam	100	100
Çalıştığı Kurum	Anaokulu	64	64
	Anasınıfı	36	36
	Toplam	100	100
Yaş Grubu	4 Yaş	6	6
	5 Yaş	32	32
	6 Yaş	62	62
	Toplam	100	100
Sosyoekonomik Durum	Düşük	9	9
	Orta	83	83
	Yüksek	8	8
	Toplam	100	100
Görev Yeri	Şehir Merkezi	74	74
	İlçe	24	24
	Köy	2	2
	Toplam	100	100

Tablo 1’de araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin sayısı ve yüzde değerleri verilmektedir. Araştırmaya 94 kadın ve 6 erkek öğretmen olmak üzere toplam 100 öğretmen katılmıştır. Tabloya göre öğretmenlerin kıdem yıllarına bakıldığında; % 4’ü 1-5 yıl, % 36’sı

6-10 yıl, % 37 'si 11-15 yıl, % 14'ü 16-20 yıl ve %9' u da 21 yıl ve daha fazla kıdeme sahiptir şeklindedir.

Öğretmenlerin öğrenim durumlarına bakıldığında; % 3'ü ön lisans mezunu, %94' ü lisans mezunu, %3'ü de lisansüstü eğitim mezunudur.

Öğretmenlerin çalıştıkları kurumlar açısından bakıldığında, %64' ü anaokullarında, %36' sını anasınıflarında çalışmaktadır.

Öğretmenlerin okuttukları sınıfların yaş grupları açısından bakıldığında, %6 4 yaş, %32 5 yaş, %62 6 yaş gruplarında çalışmaktadır.

Öğretmenlerin çalıştıkları okulun sosyo ekonomik durumu açısından bakıldığında, %9' u düşük, %83 orta, % 8 yüksek sosyo ekonomik duruma sahip okulda çalışmaktadır.

Öğretmenlerin görev yaptıkları yerleşim yerlerine bakıldığında, %74'ü şehir merkezinde, % 24'ü ilçede , %2' si köyde çalışmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ve ölçek kullanılarak toplanmıştır.

Yarı yapılandırılmış Görüşme Formu

Çalışma süresinde okul öncesi öğretmenlerine yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Öğretmenlerle yapılmış olan bu görüşme formuna ekler kısmında yer verilmiştir. Görüşme formunda kullanılmış olan soruların doğru anlaşılması için soruların açık ve net bir şekilde ifade edilmesine dikkat edilmiştir. Görüşmeleri gerçekleştirmeden önce uzman görüşü alınmıştır, görüşler doğrultusunda gerekli değişiklikler yapılmıştır. Öğretmenlerin görüşme formunu doldurma süresi yaklaşık 10 dakikadır.

Yapılan araştırmanın nitel kısmında kullanılan yarı yapılandırılmış görüşme formunun geçerliğini sağlamak için 2 uzmandan görüş alınmış ve veri toplama süreci, analiz süreci kapsamlı şekilde verilmiş ve bu süreçte meydana gelen aşamalarda yansız olmaya dikkat edilmiştir. Nitel araştırmanın geçerliğinin belirtilmesinde, araştırma konusunun objektif

olması aynı zamanda doğrudan gözlenmesi önem arz etmektedir (Kirk ve Miller, 1987). Buradan yola çıkarak araştırmanın çalışma grubunda bulunan öğretmenlerden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Araştırma sonucu elde edilen bulgular, araştırmacı tarafından genellenebilir olma özelliği göstermiş ve bu özelliğe sahip olduğu için geçerliği kabul edilmiştir.

Karakter Eğitimi Yetkinlik İnancı Skalası

Bu araştırmada “ Karakter Eğitimi Yetkinlik İnancı Skalası kullanılmıştır. Bu ölçek okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi hakkındaki algıları belirlemek adına 2002 yılında Milson ve Mehlig tarafından geliştirilmiştir. Ölçeğin Türkçe uyarlamasını Ekşi (2003) yapmıştır. Ölçek 24 maddeden oluşmakta ve iki alt boyutu kapsamaktadır. Bu alt boyutlar KÖY 12 madde ve GÖY 12 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı KÖY için 0.87, GÖY için 0.61 bulunmuştur. Türkçe uyarlamasında ise Ekşi (2003), KÖY için 0.83, GÖY için 0.62 bulunmuştur.

Ölçek beşli likert tipi ve olumsuz maddeler ters puanlanmış olup, madde seçenekleri ise Kesinlikle Katılmıyorum (bir puan), Katılmıyorum (iki puan), Kısmen Katılıyorum (üç puan), Katılıyorum (dört puan), Kesinlikle Katılmıyorum (beş puan) şeklindedir. Ölçekten alınacak en yüksek puan 120, en düşük puan 24 ve ölçekten alınabilecek ortalama 72 puandır. Tablo 2’ de alınabilecek puanlarla ilgili bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 2. KEYİS Puan Tablosu

	En Yüksek	En Düşük	Ortalama Puan
KEYİS	120	60	72

Verilerin Toplanması

Araştırmada verileri toplamak için öncelikle Kırşehir İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nden yazılı izin alınmış ve araştırmanın gerçekleştirileceği okullara gidilerek okul yönetimine ve uygulamaya katılacak olan okul öncesi öğretmenlere gerekli bilgiler verilmiştir.

2018 – 2019 eğitim yılında gerçekleştirilen araştırmada verilerin toplanması iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formunu kullanmak için Kırşehir ili merkezi ve ilçelerinde görev yapan ve araştırmaya katılım için gönüllü olan 20 okul öncesi öğretmeni ile görüşülmüştür. Araştırmaya katılım sağlayan okul öncesi öğretmenlere yapılandırılmış görüşme formu ile ilgili ön bilgilendirme yapıldıktan sonra uygulama tamamlanmıştır. Görüşme sırasında öğretmenlere toplamda 6 soru sorulmuştur.

Bir diğer aşama olan anket verilerinin toplanmasında ise yine Kırşehir il merkezi ve ilçelerinde görev yapan 100 okul öncesi öğretmenine ulaşılmıştır. Uygulama öncesi gerekli açıklamalar yapılmış ve gönüllülük esasına dayalı olduğu belirtilmiştir. Uygulama yaklaşık olarak 15 dakikalık bir süreçte tamamlanmıştır. Verilerin incelenmesi sonucunda istatistik analizler toplanan bu 100 öğretmenin görüşleri üzerinde yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi için IBM SPSS 21 paket veri programından faydalanılmıştır. Amaçlar doğrultusunda gerçekleştirilen istatistik tekniklerinin karar verilmesinde, parametrik ve parametrik olmayan testlerin varsayımları sınanmıştır.

Verilerin analizinde frekans, aritmetik ortalama, yüzde ve standart sapma kullanılmış; katılımcı sayısının 15'in altında olması nedeniyle bu değişkenler, nonparametrik testlerden Mann Whitney U ve Kruskal Wallis testleri kullanılmıştır. Anlamlı farklılığı belirlemek için p değeri 0.05 olarak kabul edilmiştir.

Bölüm IV: Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın amaçları doğrultusunda yapılan istatistiki işlemlerin sonucunda elde edilen bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Nicel Bulgular

Okul Öncesi Öğretmenlerin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerine Yönelik Madde Analizi

Bu kısımda, Tablo 3’ de KEYİS’ in Kişisel Öğretim Yetkinliği boyutunun maddelerin frekanslarına, yüzdelerine, ortalama puanları ve standart sapmalarına yer verilmiştir. Her madde ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Tablo 3. Karakter Eğitimi Yetkinlik İnancı Ölçeği Maddelerine Verilen Cevapların Dağılımı KÖY Boyutu

Kişisel Öğretim Yetkinliği Boyutu	Kesinlikle	Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen	Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle	$\bar{x}$	SS
	f, %	f, %	f, %	f, %	f, %	f, %			
KEYİS 1.(KÖY +)	64	33	2	0	1	4,59	,63715		
KEYİS 2.(KÖY-)	18	41	31	6	4	3,63	,98119		
KEYİS 3. (KÖY+)	57	42	1	0	0	4,56	,51874		
KEYİS 6.(KÖY-)	35	55	2	4	4	4,13	,93911		
KEYİS 7. (KÖY+)	20	59	14	5	2	3,90	,84686		
KEYİS 8.(KÖY-)	38	53	3	3	3	4,20	,87617		
KEYİS 11.(KÖY+)	35	43	16	5	1	4,06	,89691		
KEYİS 14.(KÖY+)	15	47	34	3	1	3,72	,79239		
KEYİS 17.(KÖY-)	20	51	22	5	2	3,82	,88054		
KEYİS 19.(KÖY+)	21	59	15	3	2	3,94	,81427		
KEYİS 21 (KÖY-)	20	45	27	3	5	3,72	,98555		
KEYİS 22. (KÖY+)	21	62	14	1	2	3,99	,75872		

Okul öncesi öğretmenlerinin, (KEYİS)'in kişisel öğretim yetkinliği boyutunda en yüksek puan aldıkları sırasıyla ölçeğin 1.maddesi, 3. Maddesi, 8. maddesinden aldıkları puanlardır. Bu maddelere verilen cevaplara göre öğretmenler karakter eğitiminde rol model olmada, karakter kazanımlarını öğretmede yetkindirler. Kişisel öğretim boyutundan aldıkları en düşük puanlı madde ise ölçeğin 2. maddesidir.

Ölçeğin KÖY boyutunda en yüksek puan ortalamasına sahip KEYİS' in 1. maddesinde öğretmenler öğrencilerle doğru veya yanlış meselelerle ilgili alakalı konuşmalarda rahat olduklarını belirtmişlerdir. En yüksek ikinci puan ortalamasına sahip KEYİS' in 3. maddede ise öğretmenler, iyi bir rol model olma konusunda kendilerine güvendiklerini belirtmişlerdir. Bir diğer yüksek ortalamaya sahip 8. maddede ise öğretmenler, öğrencilere dürüst olmayı öğretme konusunda yetkin olduklarını belirtmişlerdir.

Ölçeğin KÖY boyutunda en düşük puan ortalamasına sahip KEYİS' in 2. maddesinde ise öğretmenler, çocuklar eğer evde olumsuz davranışlar görüyorsa, bu çocuklar üzerinde karakterini etkilemek için fazla bir şey yapamayacaklarını düşünmektedirler.

Tablo 4' te KEYİS' de kullanılan Genel Öğretim Yetkinliği boyutunun maddelerin frekanslarına, yüzdelerine, ortalama puanları ve standart sapmalarına yer verilmiştir. Her madde ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

Tablo 4. Karakter Eğitimi Yetkinlik İnancı Ölçeği Maddelerine Verilen Cevapların Dağılımı GÖY Boyutu

Genel Öğretim Yetkinliği Boyutu	Kesinlikle	Katılıyorrum	Katılıyorrum	Kısmen	Katılıyorrum	Katılmıyorrum	Kesinlikle	Katılmıyorrum	$\bar{x}$	SS
	f, %	f, %	f, %	f, %	f, %	f, %				
KEYİS 4. (GÖY-)	49	40	6	3	2	4,31	,87265			
KEYİS 5. (GÖY+)	21	45	28	4	2	3,79	,89098			
KEYİS 9. (GÖY+)	13	33	41	10	3	3,43	,94554			

KEYİS 10.(GÖY-)	29	43	9	15	4	3,78	1,1422
KEYİS 12.(GÖY+)	12	55	25	6	2	3,69	,83,720
KEYİS 13.(GÖY-)	9	35	35	16	5	3,27	,1,0035
KEYİS 15. (GÖY-)	23	40	27	7	3	3,73	,99346
KEYİS 16. (GÖY+)	31	30	29	6	4	3,78	1,0785
KEYİS 18. (GÖY+)	22	47	28	1	2	3,86	,84112
KEYİS 20. (GÖY-)	11	52	24	13	0	3,61	,85156
KEYİS 22. (GÖY-)	1	7	25	34	33	2,09	,97540
KEYİS 24. (GÖY-)	35	43	19	2	1	4,09	,84202

Okul öncesi öğretmenlerinin, Karakter Eğitimi Yetkinlik İnancı Skalası (KEYİS)'in genel öğretim yetkinliği boyutunda en yüksek puan aldıkları maddeler sırasıyla ölçeğin 4. Maddesi ve 24. maddesidir. Bu maddelere verilen cevaplara göre, okul öncesi öğretmenleri, çocukların sorumluluk duygusunu geliştirme konusunda yetkindirler. En düşük puanlı genel öğretim yetkinliği maddesi ise 2,09 ortalama puanıyla Karakter Eğitimi Yetkinlik İnancı Skalasının (KEYİS) 22. maddesine cevap vermişlerdir.

Ölçeğin GÖY boyutunda en yüksek puan ortalamasına sahip KEYİS' in 4. maddesine göre öğretmenler, çocuklar nazik davranışlar göstermelerinde etkili olabileceklerini belirtmişlerdir. Ölçeğin GÖY boyutunda en düşük puan ortalamasına sahip KEYİS' in 22. maddesine göre öğretmenler, dürüst olmayan öğrencilere karşı suçlanamayacaklarını belirtmişlerdir.

Okul Öncesi Öğretmenleri Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerine Yönelik Bulgular

Araştırmanın ilk amacı, “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimine İlişkin Yetkinlik İnançları Düzeyleri Nedir?” olarak belirtilmiştir. Anaokulu ve anasınıfında görev yapan öğretmenlerin “Karakter Eğitimi Yetkinlik İnancı Skalası” na verdikleri cevapların ortalama puanları Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerine Yönelik Puanlar

	$\bar{x}$	Minimum	Maksimum	SS
Kişisel Öğretim Yetkinliği (KÖY)	48,26	37,00	60,00	3,94052
Genel Öğretim Yetkinliği (GÖY)	43,43	32,00	52,00	4,07321

Tablo 5 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin ölçekten elde ettikleri ortalama puan 91.69 olduğu görülmektedir. Okul öncesi öğretmenlerin ölçeğin Kişisel Öğretim Yetkinliği (KÖY) boyutundan elde ettikleri ortalama puanın 48,26 olduğu ve Genel Öğretim Yetkinliği (GÖY) boyutundan elde ettikleri ortalamanın 43,43 olduğu görülmektedir.

Katılımcıların ölçekten aldıkları puanlar ile KEYİS' den alınabilecek ortalama puan karşılaştırıldığında, katılımcıların aldıkları puanların, ortalama puandan daha yüksek seviyede olduğu söylenebilir. Buradan hareketle öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda yüksek yetkinlik inancına sahip oldukları görülmektedir.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Cinsiyet Değişkenine Göre Bulgular

Araştırmanın ikinci amacı olan, “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinliklerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” doğrultusunda okul öncesi öğretmenlerin karakter eğitimi yetkinlik inancının, cinsiyetlere göre anlamlı farklılık olma durumunu belirlemek amacıyla yapılan bağımsız gruplar Mann Whithney U testi sonuçları Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerinin Cinsiyet Değişkenine Göre Mann Whitney U Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	z	U	p
Kişisel Öğretim Yetkinliği (KÖY)	Kadın	94	50,04	4703,50	-,635	238,50	0,526
	Erkek	6	57,75	346,50			
Genel Öğretim Yetkinliği (GÖY)	Kadın	94	49,31	4635,50	-1,626	170,5	0,104
	Erkek	6	69,08	414,50			

Tablo 6'ya göre, Kişisel Öğretim Yetkinliği (KÖY) puanları cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır, $U=238,50$, $p>0.05$. ($z= -0,635$; $p=0,526$). Genel Öğretim Yetkinliği (GÖY) puanları cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır, $U=170,5$, $p>0.05$ ($z=-1,626$; $p=0,104$). Okul öncesi öğretmenlerin Kişisel Öğretim Yetkinliği (KÖY) ve Genel Öğretim Yetkinliği (GÖY) puanları birbirine yakın olduğu için anlamlı bir farklılık yoktur.

Buradan hareketle okul öncesi öğretmenlerin cinsiyet durumlarının karakter eğitimi yetkinlikleri üzerinde bir etkisi olmadığı, bilgi, donanım ve kendilerini ne kadar geliştirdiklerinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Mesleki Kıdem Değişkeni

Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik düzeylerinin mesleki kıdem değişkeni üzerinde anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerinin Kıdem Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Kıdem	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Kişisel Öğretim Yetkinliği (KÖY)	1-5 Yıl	4	37,00	4	3,306	0,508
	6-10 Yıl	36	49,01			
	11-15 Yıl	37	49,58			
	16-20 Yıl	14	51,25			
	21 Yıl ve üzeri	9	65,06			
Genel Öğretim Yetkinliği (GÖY)	1-5 Yıl	4	36,13	4	5,054	0,282
	6-10 Yıl	36	46,51			
	11-15 Yıl	37	56,45			
	16-20 Yıl	14	43,21			
	21 Yıl ve üzeri	9	59,72			

Tablo 7’de görüldüğü üzere okul öncesi öğretmenlerin karakter eğitimi yetkinlik düzeylerinin mesleki kıdemlerine göre oluşan puan ortalamalarında Kişisel Öğretim Yetkinliği (KÖY) boyutunda “ en düşük puan ortalamasını ” 37,00 ortalama ile 1-5 yıllık mesleki kıdeme sahip öğretmenler oluştururken, “en yüksek puan ortalamasını” 65,06 ortalama ile 21 yıl ve üzeri mesleki kıdeme sahip öğretmenler oluşturmuştur. Genel Öğretim Yetkinliği (GÖY) boyutunda ise en düşük puanı 36,13 ile 1-5 yıllık mesleki kıdeme sahip okul öncesi öğretmenleri oluştururken, en yüksek puanı ise 59,72 ile 21 yıl ve üzeri mesleki kıdemdeki öğretmenler oluşturmuştur. Kişisel Öğretim Yetkinliği (KÖY) ve Genel Öğretim Yetkinliği (GÖY) puanları ile öğretmenlerin kıdemleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır (Kişisel Öğretim Yetkinliği (KÖY) $p=0,508$; $p>0.05$; Genel Öğretim Yetkinliği (GÖY) $p=0,282$; $p>0.05$).

Buradan hareketle, okul öncesi öğretmenlerinin mesleki kıdemleri ile karakter eğitimi yetkinlikleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmaması, karakter eğitimi konusunda öğretmenlerin mesleki kıdemlerinin karakter eğitimi yetkinlikleri ile doğrudan ilişkisi

olmadığının göstergesidir. Bu durumun öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre değil karakter eğitime ne kadar hakim olduklarına, bu konuda hangi eğitimleri aldıklarına, aldıkları eğitimlerin sonucunda kendilerini ne kadar geliştirdiklerine bağlı olduğu düşünülmektedir.

Mezuniyet Durumu Değişkeni

Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik düzeylerinin mezuniyet durumu değişkenine göre anlamlı farklılık olma durumu belirlemek amacı ile yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerinin Mezuniyet Durumu Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Mezuniyet durumu	N	Sıra Ort.	sd	X ²	P
Kişisel Öğretim Yetkinliği (KÖY)	Önlisans	3	64,67	2	0,747	0,688
	Lisans	94	50,09			
	Lisansüstü	3	49,33			
Genel Öğretim Yetkinliği (GÖY)	Önlisans	3	56,50	2	0,372	0,830
	Lisans	94	50,06			
	Lisansüstü	3	58,33			

Tablo 8’e göre, okul öncesi öğretmenlerinin mezuniyet durumları ile Kişisel Öğretim Yetkinliği (KÖY) ve Genel Öğretim Yetkinliği (GÖY) puanları arasında anlamlı bir farklılık yoktur (Kişisel Öğretim Yetkinliği (KÖY) $p=0,688$; $p>0,05$; Genel Öğretim Yetkinliği (GÖY) $p=0,830$; $p>0,05$).

Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik düzeylerinin mezuniyet durumu açısından bakıldığında Kişisel Öğretim Yetkinliği (KÖY) boyutunda önlisans mezunu öğretmenlerin karakter eğitimi yetkinlik inanç ortalama puanları 64,67, lisans mezunu öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inancı ortalaması 50,09, lisansüstü mezunu öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inancı ortalaması 49,33 bulunmuştur. Genel Öğretim Yetkinliği (GÖY) boyutunda ise önlisans mezunu öğretmenlerin karakter eğitimi

yetkinlik inanç ortalama puanları 56,50, lisans mezunu öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inancı ortalaması 50,06, lisansüstü mezunu öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inancı ortalaması 58.33 bulunmuştur.

Okul öncesi öğretmenlerinin mezuniyet durumları ile karakter eğitimi yetkinliklerinin anlamlı olarak farklılaşmaması, karakter eğitimi konusunda öğretmenlerin mezuniyet durumlarının bir fark oluşturmadığının göstergesidir. Bu bağlamda okul öncesi öğretmenlerinin mezuniyet durumlarının arasında anlamlı fark olmamasında, öğrenim hayatlarında, karakter eğitimi konusunda hangi dersleri, eğitimleri, seminerleri aldıklarına bağlı olduğu düşünülmektedir.

Okulun Sosyo - Ekonomik Durumu Değişkeni

Okul öncesi Öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inançlarının sosyoekonomik durumu değişkenine göre anlamlı farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek amacı ile yapılan “Kruskal Wallis” testi sonuçları Tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerinin Okulun Sosyoekonomik Durumu Değişkenine Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Sosyoekonomik durum	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Kişisel Öğretim Yetkinliği (KÖY)	Düşük	9	53,94	2	,190	0,909
	Orta	83	50,37			
	Yüksek	8	48,00			
Genel Öğretim Yetkinliği (GÖY)	Düşük	9	68,61	2	3,993	0,136
	Orta	83	49,01			
	Yüksek	8	45,56			

Tablo 9’a göre, öğretmenlerin görev yaptıkları okulun sosyoekonomik durumları ile araştırmaya katılan öğretmenlerin, (KÖY) ve (GÖY) puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır ((KÖY) $p=0,909$; $p>0.05$; (GÖY) $p=0,136$; $p>0.05$).

Okul öncesi öğretmenleri, çocukların karakter gelişimlerini olumlu yönde etkileyerek, maddi olanakların ortaya çıkardığı sorunları en aza indirgeyerek, çocukların yetenek ve

potansiyellerini çevresel etkilere maruz kalmadan geliştirmeleri önemlidir. Bu bağlamda sosyo - ekonomik durumun okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinliğini belirleyici bir etkisi olmadığı söylenebilir.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerinin Görev Yaptıkları Kurum Değişkenine Göre Bulgular

Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inanç düzeylerinin görev yaptıkları kurum değişkenine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 10' da verilmiştir.

Tablo 10 Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerinin Kurum Değişkenine Göre Sonuçları Mann Whitney U

	Kurum	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	z	U	p
Kişisel Öğretim Yetkinliği (KÖY)	Anaokulu	64	47,63	3048,00	-1,328	968,00	0,184
	Anasınıfı	36	55,61	2002,00			
Genel Öğretim Yetkinliği (GÖY)	Anaokulu	64	46,23	2959,00	-1,969	879,00	0,049
	Anasınıfı	36	58,08	2091,00			

Tablo 10' a göre, araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okul türü ile Kişisel Öğretim Yetkinliği (KÖY) puanı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (U= 968,00, $p>0.05$). Fakat araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin görev yaptıkları okul türü ile Genel Öğretim Yetkinliği (GÖY) puanı arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (U= 879,00, $p>0.05$).

Kurum değişkenlerin üzerinde yapılan PostHoc testinde, GÖY boyutunda anasınıfı ve anaokulu arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Öğretmenlerin çalıştıkları kuruma göre, anasınıfı lehine anlamlı farklılık saptanmıştır.

Yaş Grubu Değişkeni

Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inançlarının görev yaptıkları yaş grubu değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek amacı ile yapılan Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerinin Yaş Grubuna Göre Kruskal Wallis Testi Sonuçları

	Yaş	N	Sıra Ort.	sd	X ²	p
Kişisel Öğretim Yetkinliği (KÖY)	4 Yaş	6	31,08			
	5 Yaş	32	53,17	2	3,007	0,222
	6 Yaş	62	51,00			
Genel Öğretim Yetkinliği (GÖY)	4 Yaş	6	42,92			
	5 Yaş	32	53,81	2	,905	0,636
	6 Yaş	62	49,52			

Tablo 11’a göre, öğretmenlerin görev yaptığı sınıfın yaş grubu ile araştırmaya katılan öğretmenlerin (KÖY) ve (GÖY) puanların arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Kişisel Öğretim Yetkinliği (KÖY) $p=0,222$; $p>0.05$; Genel Öğretim Yetkinliği (GÖY) $p=0,636$; $p>0.05$).

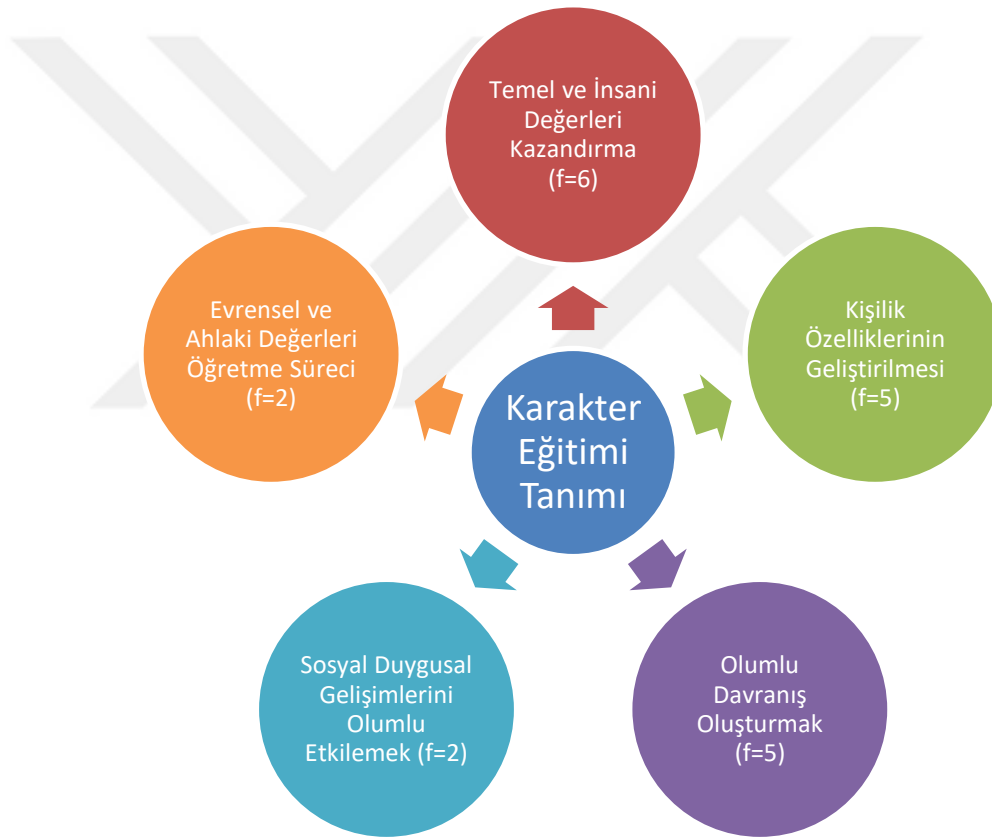
Okul öncesi öğretmenleri görev yaptıkları kurumlarda her yaş grubundan çocuklarla iletişim ve etkileşim halinde ve farklı eğitim dönemlerinde değişik yaş gruplarına öğretmenlik yapmaktadırlar. Bu bağlamda okul öncesi öğretmenleri 3-6 yaş arası okul öncesi dönem çocuklarına yaş grubu farkı gözetmeksizin karakter eğitimi konusunda yetkin bir eğitim imkanı sağlayabilecekleri düşünülmektedir.

Nitel Bulgular

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Tanımlamaları Hakkındaki Görüşleri

Araştırmanın üçüncü amacı, “Okul öncesi öğretmenleri karakter eğitimini nasıl tanımlamaktadır?” şeklinde belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi tanımlamalarının frekans değerleri hesaplanmış olup Şekil 1’ de verilmiştir.

Şekil 1. Okul öncesi öğretmenlerin karakter eğitimi tanımlamaları

Şekil 1 incelendiğinde, öğretmenler karakter eğitimini temel insani değerleri kazandırma (f=6), evrensel ve ahlaki değerleri öğretme süreci (f=2), sosyal duygusal gelişimlerini olumlu etkilemek(f=2), kişilik özelliklerinin geliştirilmesi (f=5) ve olumlu

davranışların kazandırılması (f=5) olarak tanımlamaktadırlar. Aşağıda bu tanımlardan örneklere yer verilmiştir.

Ö1: Eğitimin ahlaksal yönüne önem veren öğrencilerin özellikle davranış bakımından iyi nitelikler geliştirmesi üzerinde duran eğitimidir.

Ö2: Temel ve insani değerleri kazandırarak, söz konusu değerlere karşı duyarlı olma ve onları davranışa dönüştürme eğitimidir.

Ö5: Karakter eğitimi öğrenciler ile yetişkinlerin saygı, adalet, vatandaşlık, sorumluluk gibi davranışları kazandırma sürecidir.

Ö10: İnsanı insan yapan temel değerleri bireylere anlatmak ve kazandırmaktır.

Ö14: Bireyin kendisine has yapısı ve başkalarından ayıran temel özellikler bütünü olan karakter yapısını kendisine ve topluma faydalı olacak biçimde şekillendirmektir.

Ö19: Toplumsal ve evrensel değerleri ahlak çerçevesinde çocuklarımıza kazandırmaktır.

Şekil 1' e baktığımızda, okul öncesi öğretmenleri, karakter eğitimini birçok farklı açıdan değerlendirdikleri ve öğretmenlerin karakter eğitimi hakkında bilgi sahibi oldukları görülmektedir. Öğretmenlerin, karakter eğitimi daha toplumsal ve evrensel kazandırılması gereken değerler ve gelişim alanları üzerinde olumlu etki etmek olarak yorumladıkları sonucuna ulaşılabilir.

Okul Öncesi Eğitim Programı İçeriğinde Yer Alan Karakter Eğitimi Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular

Araştırmanın dördüncü amacı, “Okul Öncesi Eğitim Programı İçeriğindeki Karakter Eğitiminin Yeterli Olup Olmadığına İlişkin Öğretmen Görüşleri Nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin, okul öncesi eğitim programı içeriğindeki karakter

eğitiminin yeterli olup olmadığına dair verdikleri yanıtların frekans değerleri hesaplanarak Şekil 2' de verilmiştir.

Şekil 2. Okul öncesi öğretmenlerinin oöep içeriğindeki karakter eğitiminin yeterli olup olmadığına dair görüşleri

Şekil 2 incelendiğinde, okul öncesi öğretmenlerinin (f=7) programın yeterli olduğunu düşünürken, okul öncesi öğretmenlerinin (f=11) ise programın yeterli olmadığını düşünmektedir ve okul öncesi öğretmenlerin (f=2) ise programın kısmen yeterli olduğunu düşünmektedir.

Bu konudaki görüşlerinden bazıları aşağıda yer almaktadır.

Ö14:Yeterli olduğunu düşünmüyorum. Özellikle MEB tarafından dağıtılan kitaplarda eksiklikler var ve uygulamada da soyut kaldığını, veliler ve öğretmenler tarafından yeterince önemsenmediğini düşünüyorum.

Ö16:Yeterli bulmuyorum. Bu konuda hazırlanan programda yer alan değerleri sadece sosyal duygusal alanların bazı amaçları ile sınıflandırılmış olup, bunu öğrenciye ne kadar ve ne zaman öğretmene bırakılmış durumdadır.

Ö8: Bence yeterlidir. Çünkü değerler eğitimi olarak birçok etkinlik yapılmaktadır.

Ö11:Çok yeterli olduğunu düşünmüyorum. Ama biz öğretmenler planlarımızı esneterek kısmen uyguluyoruz.

Şekil 2'ye baktığımızda öğretmenlerinin, okul öncesi eğitim programındaki karakter eğitiminin yetersiz olduğu görüşü hakimdir. Bu durumu nedeni olarak okul öncesi eğitim programındaki karakter eğitimi ile alakalı ayrı bir bölüm olmaması, uygulamalarda ve kazanımlarda eksikler olması söylenebilir.

Okul Öncesi Eğitimde Karakter Eğitimi Kapsamında Verilmesi Gereken Değerler Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular

Araştırmanın beşinci amacı, “Okul öncesi eğitimde karakter eğitimi kapsamında kazandırılması gereken kavramlara ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Öğretmenlerin okul öncesi eğitimde karakter eğitimi kapsamında verilmesi gereken değerler hakkındaki görüşlerinin frekans değerleri hesaplanarak Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12 Karakter Eğitimi Değerleri

	f	%		f	%
Saygı	19	15,57	Çalışkanlık	6	4,92
Yardımlaşma	15	12,30	Adalet	6	4,92
Sevgi	13	10,66	Vatan Sevgisi	4	3,28
Dürüstlük	12	9,84	Empati	3	2,46
Hoşgörü	12	9,84	Sabır	3	2,46
Sorumluluk	8	6,56	Cömertlik	2	1,64
Doğruluk	6	4,92	Aile Birliği	1	0,82
Merhamet	6	4,92	Cesaret	1	0,82
Dostluk	6	4,92			
			Toplam	122	100

Tablo 12 incelendiğinde, okul öncesi dönemde verilmesi gereken karakter değerlerinde ilk üç sırayı saygı (f=19), yardımlaşma (f=15), sevgi (f=13) kavramları oluşturmaktadır. Bunu dürüstlük (f=12), hoşgörü (f=12), sorumluluk (f=8) değerleri takip etmiştir. Öğretmenlerin (f=6)’u doğruluk, dostluk, merhamet, çalışkanlık, adalet kavramı

verilmelidir diye belirtmişlerdir. Vatan sevgisi (f=4) kavramının okul öncesi dönemde verilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Öğretmenler sabır, empati (f=3) ile birlikte cömertlik(f=2) kavramlarının kazandırılması gerektiğini belirtmiştir. Sadece bir öğretmen ise aile birliği ve cesaret kavramının okul öncesi dönemde karakter kavramı olarak kazandırılması gerektiğini dile getirmiştir. Aşağıda öğretmenlerin bu konu hakkındaki görüşlerine yer verilmiştir.

Ö5:En başta verilmesi gereken karakter eğitimi değerleri, saygı, sorumluluk, hoşgörü, doğruluk, dürüstlük, yardımlaşmadır.

Ö10:Sevgi, cesaret, dostluk, yardımlaşma, saygı, doğruluk gibi toplumsal değerlere yer verilmelidir.

Ö11: Empatinin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Dürüst olmak, sorumluluklarını yerine getirmek, insanlara saygılı olmak, iyi bir vatansaver olmak öğretilmesi gereken değerlerdendir.

Ö12: Okul öncesinde dönemde dürüstlük, sevgi, saygı, merhamet, çalışkanlık, hoşgörü kavramları verilmelidir.

Tablo 12 incelendiğinde okul öncesi öğretmenleri tarafından, karakter sahibi bireyler yetiştirmek için hangi değerlerin verilmesi gerektiği ve toplumsal ve evrensel olarak kabul görmüş değerlerin verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılabilir.

Karakter Eğitimi Kapsamında Okulun Görev ve Sorumluluklar Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular

Araştırmanın altıncı amacı, “Karakter eğitimi konusunda okullara düşen görev ve sorumluluklara yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi konusunda okullara düşen görev ve sorumluluklar hakkındaki görüşlerinin frekans değerleri hesaplanarak Şekil 3’te gösterilmiştir.

Şekil 3. Karakter eğitimi konusunda okullara düşen görev ve sorumluluklar

Araştırmanın altıncı amacı, “Karakter eğitimi konusunda okullara düşen görev ve sorumluluklara yönelik öğretmen görüşleri nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi konusunda okullara düşen görev ve sorumluluklar hakkındaki görüşlerinin frekans değerleri hesaplanarak Şekil 3’te gösterilmiştir.

Şekil 3 incelendiğinde, karakter eğitimi kapsamında okullara düşen görev ve sorumlulukları öğretmenler, ilk sırada planlarda karakter eğitime yer vermek (f=10), ikinci sırada aile katılımı sağlamak ve sosyal etkinlikler ile karakter eğitime dikkat çekmek (f=6), üçüncü sırada uygun okul ortamı sağlamak ve doğru rol-model (f=5) olmak olarak belirtmişlerdir. Okulun diğer görev ve sorumlulukları ise okul aile işbirliğinde bulunmak (f=4) ve proje düzenlemek ve seminer düzenlemek (f=3) olarak belirtmişlerdir. Bu konudaki öğretmen görüşlerinden bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

Ö1: Karakter eğitimi konusunda öğretmenlere seminer verilerek bilinçlendirilmeli, aile katılımı sağlanmalı ve ailelere seminerler düzenlenerek evde çocuğa nasıl davranılması konusunda bilgilendirilmelidir.

Ö4: Karakter eğitimi konusunda okul aile işbirliği yapılmalı, okuldaki görevli personellerin çocuklara doğru rol model olması gerekmektedir.

Ö6: Karakter eğitimi konusunda okullara düşen görevler öncelikle doğru rol model olmak, sınıf ortamında çeşitli projeler düzenlemek, okul içerisinde uygun eğitim öğretim ortamı hazırlamaktır.

Ö12: Planlarda karakter eğitimine yer vermek, aile katılımı sağlamak, sosyal etkinliklerle karakter eğitimi konusunda dikkat çekmek okulun görevlerindedir.

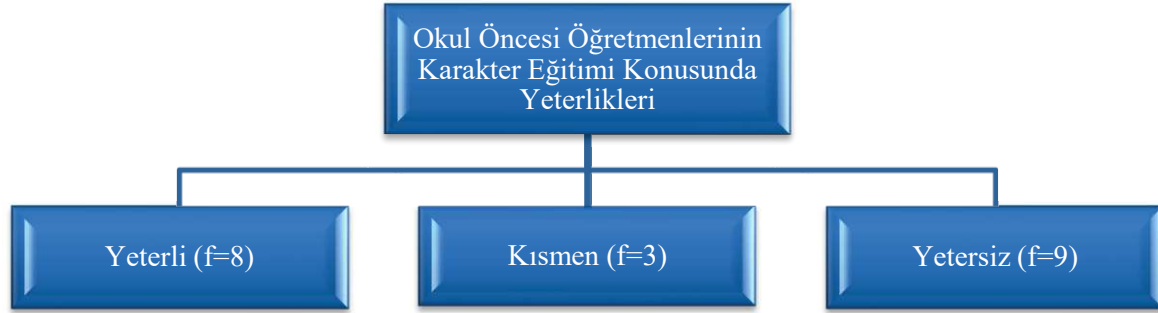
Ö13: Öğrencilere konuyla ilgili etkinlikler düzenlenmeli aile katılımı sağlanmalı, veliler bilinçlendirilmelidir.

Şekil 3 incelendiğinde okul öncesi öğretmenlerinin, karakter eğitimi konusunda okulların da birçok görevi olduğunu belirttikleri görülmektedir. Bu bağlamda karakter eğitimde okullar uygun ortamları oluşturduklarında öğretim süreci daha etkin bir şekilde sürdürülebileceği düşünülmektedir.

Öğretmenlerin Karakter Eğitimi Hakkında Yeterli Donanıma Sahip Olup Olmadıkları Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular

Araştırmanın yedinci amacı, “Karakter eğitimi konusunda öğretmenlerin yeterli donanıma sahip olduğunu düşünüyor musunuz?” şeklinde belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi hakkında yeterli olup olmadığına verdikleri yanıtların frekans değerleri hesaplanarak Şekil 4’ te verilmiştir

Şekil 4. Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi konusunda yeterli olup olmadıklarına dair öğretmen görüşleri

Şekil 4' te görüldüğü gibi öğretmenlerin (f=8) yeterli olduğu görülürken, (f=3) kısmen yeterli olduğunu düşünürken , (f=9) yetersiz olduğunu belirtmektedir. Bu konudaki öğretmen görüşlerinden bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

Ö3:Öğretmenlerin yeterli olduğunu düşünmüyorum ama bu konuda ellerinden geldiği kadar kendilerini eğitmeye, seminerlere katılmaya çalışıyorlar.

Ö4:Öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda yeterli değiller ve bu konuda seminer almaları gerektiğini düşünüyorum.

Ö7: Karakter eğitimi değerler eğitimi ile doğru orantılı olduğu için değerler eğitimine son birkaç yıldır önem vermeye başladığımı düşünüyorum. Yine de eğitimin diğer kademelerinden en fazla okul öncesi eğitimde karakter eğitime önemli katkılar öğretmenler tarafından verildiğini düşünüyorum. Bundan dolayı öğretmenlerin karakter eğitime dair yeterli donanıma sahip olduğunu düşünüyorum.

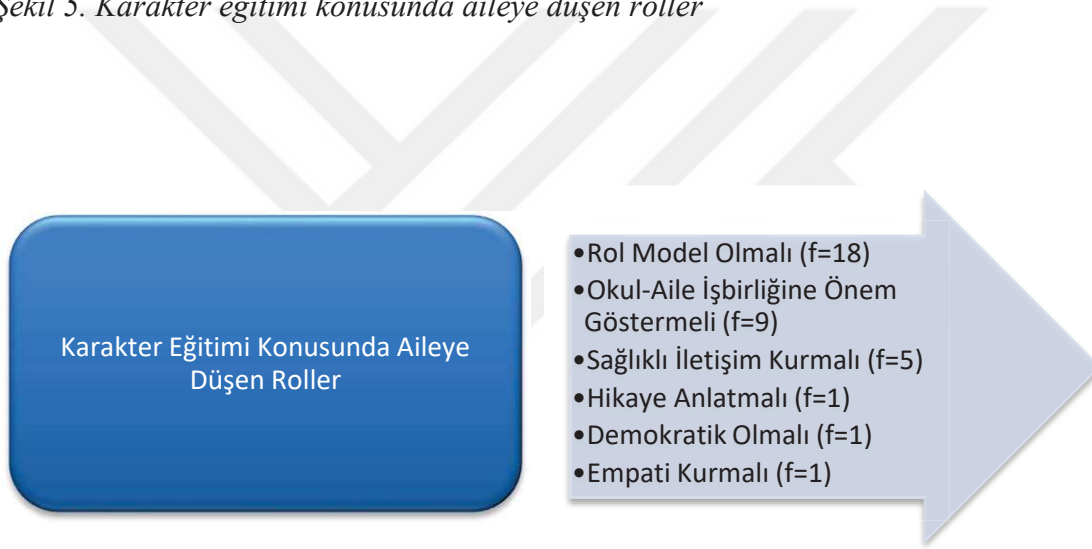
Şekil 4 incelendiğinde, okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi konusunda yetersiz oldukları düşüncesi hakimdir. Bu durumun nedeni olarak, öğretmenleri karakter eğitimi yeterince önemsemedikleri, karakter eğitimi konusunda öğretmenlere yeterli eğitimin

verilmemesi, lisans programlarında karakter eğitimi ile ilgili ders olmaması bu durumda etkili olabilir.

Karakter Eğitimi Konusunda Aileye Düşen Görevler Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine Yönelik Bulgular

Araştırmanın sekizinci amacı, “Karakter eğitiminde ailelere düşen rollere ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?” şeklinde belirlenmiştir. Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitiminde aileye düşen roller hakkındaki görüşlerinin frekans hesaplaması yapılarak Şekil 5’te verilmiştir.

Şekil 5. Karakter eğitimi konusunda aileye düşen roller

Şekil 5 incelendiğinde, karakter eğitimi konusunda ailelerin üzerine düşen görev ve sorumluluklara öğretmenler ilk sırada rol model olmak (f=18), ikinci sırada okul aile işbirliğine önem göstermeli (f=9) ve üçüncü sırada ise sağlıklı iletişim kurulmalı (f=5) olabileceğini ifade etmişlerdir. Öğretmenler, ailelerin karakter eğitimi konusunda görevlerini demokratik olmalı (f=1), hikaye anlatmalı (f=1), empati kurmalı (f=1) diye ifade etmişlerdir. Bu konudaki öğretmen görüşlerinden bazı örnekler aşağıda verilmiştir.

Ö8: İlk eğitim ailede başlar, o yüzden okula başlamadan çocuğun gelişiminde etkili olan ilk yer ailedir. Anne ve babalara düşen sorumluluk bu konuda çok fazladır. Çocuğuna sorumluluk veren, adil davranan, dürüst olan anne baba doğru model olarak çocuğun karakter eğitiminde etkili olacaktır.

Ö11: Ailelere çok büyük görevler düşmektedir. Öncelikle örnek kişilik olmaları en büyük görevdir. Çocuğun birey olduğunu kabullenmek, ev ortamında demokratik olma, empati kurma, çocuğu ile sağlıklı iletişim kurmak ailenin görevlerinden bazılarıdır.

Ö17: Çocuğun zamanının çoğu ailede geçtiğini düşünürsek anne ve babanın gerek davranışları, gerek olaylar karşısındaki tutumunu çocuklar örnek alacakları için onlara iyi bir model olunmalıdır. Ailenin okul ile sürekli işbirliği içerisinde olması lazımdır.

Şekil 5 incelendiğinde, okul öncesi öğretmenlerinin, ailenin görevleri içerisinde rol model olmaları düşüncesinde hemfikir oldukları görülmektedir. Aileler karakter eğitimi sürecine dahil edilmeli ve ailenin okul ile işbirliği ve iletişim halinde olması verilecek olan karakter eğitimi verimi artıracakı düşünölmektedir.

Bölüm V: Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın bu kısmında amaçlar doğrultusunda elde edilen bulgular benzer diğer araştırmaların bulgularıyla karşılaştırılarak tartışılacaktır. Ulaşılan sonuçlardan yola çıkarak önerilerde bulunmaktadır.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmanın sonucuna göre, araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinliği ile ilgili yeterli inanca sahip olduğu belirlenmiştir. Bu yönüyle okul öncesi öğretmenlerin “Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç” seviyelerinin yüksekliği, okul öncesi öğretmenlerinin kendilerine güven duymalarının ve karakter eğitiminde etkili olmalarının bir sonucudur.

Kılınç Bozkurt (2019) tarafından yapılan “İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Karakter Eğitimine Dair Öz-yeterliklerinin İncelenmesi” isimli çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine ilişkin öz-yeterlik seviyeleri yüksek bulunmuştur. Yüksel (2012) tarafından yapılan “İlköğretim Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnançları İle Ahlaki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişki” isimli çalışmada öğretmenlerin karakter eğitimi yetkinliği ile ilgili yeterliğe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Avcı (2011) tarafından yapılan çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine ilişkin öz yeterlik inançları yüksek düzeydedir. Demirel (2009) tarafından yapılan “Sınıf Öğretmenlerinin Ve Okul Yöneticilerinin Karakter Eğitimine İlişkin Öz-Yeterlik İnançları” adlı çalışmada sınıf öğretmenlerinin ve yöneticilerin karakter eğitimi konusunda yeterliğe sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Milson (2003)’un yaptığı çalışma da öğretmenlerin karakter eğitimi konusunda olumlu yönde yeterlik inancına sahip oldukları görülmektedir.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesinin Cinsiyet Değişkenine Göre Sonuçları

Bu araştırma sonucuna göre ise, okul öncesi öğretmenlerin karakter eğitimi yetkinlik inanç düzeylerinin, öğretmenlerin cinsiyetlerine göre anlamlı bir fark bulunmadığı saptanmıştır. Bu duruma göre okul öncesi öğretmenlerin karakter eğitimi yetkinlik inançlarının, öğretmenlerin cinsiyetleri ile doğrudan bir ilişkisinin olmadığı hem kadın hem de erkek öğretmenlerin karakter eğitimi açısından yeterli olduğunun göstergesidir.

Kılınç Bozkurt (2019) ‘ un “İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Karakter Eğitimine Dair Öz-yeterliklerinin İncelenmesi” adlı çalışmasında, sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimi öz yeterlik düzeyi açısından kadın ve erkek öğretmenler arasında farklılıklar vardır. Bu farklılıklar kadınlar lehinedir. Emen (2017) tarafından yapılan “İlkokul öğretmenlerinin bedensel cezaya ilişkin tutumları ile karakter eğitimi yetkinlikleri arasındaki ilişki” isimli çalışmada, ilkokul öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinliklerinin cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Yüksel (2012) tarafından yapılan “İlköğretim öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inançları ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişki” adlı çalışmada öğretmenlerin karakter eğitimi yetkinliklerinin cinsiyet değişkeni açısından anlamlı bir fark bulunamamıştır. Demirel (2009) tarafından yapılan “Sınıf Öğretmenlerinin ve Okul Yöneticilerinin Karakter Eğitimine İlişkin Öz-yeterlik İnançları” adlı araştırmasında da benzer sonuçlara ulaşılmış; öğretmenlerinin ve yöneticilerin karakter eğitimi yeterlikleri ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesinin Kıdem Değişkenine Göre Sonuçları

Bu araştırma sonucuna göre, okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inançlarının, öğretmenlerin mesleki kıdem durumuna göre anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Bu duruma göre öğretmenlerin mesleki kıdemlerinin karakter eğitimi yetkinlikleri ile doğrudan ilişkisi olmadığına göstergesidir. Bu bağlamda okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinliklerinin mesleki kıdemlerinden ziyade alanlarına ne kadar hakim olduklarına, kendilerine karakter eğitimi konusunda geliştirmek için neler yaptıkları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Arslan (2019) tarafından yapılan “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnançları ile Yaratıcılık Düzeyleri ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmada okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlikleri, öğretmenlerinin kıdemlerine göre anlamlı bir fark bulunamamıştır. Karsantik ve Özgenel (2018) tarafından yapılan “Okul Yöneticilerinin Karakter Eğitimi Yeterlik İnançlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” adlı çalışmada, okul yöneticilerinin karakter eğitimi yeterlik inançları, mesleki ve yöneticilik kıdemlerine göre anlamlı farklılık göstermediği saptanmıştır. Emen (2017) tarafından yapılan “İlkokul öğretmenlerinin bedensel cezaya ilişkin tutumları ile karakter eğitimi yetkinlikleri arasındaki ilişki” isimli çalışmada, ilkokul öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinliklerinin kıdem değişkeni açısından anlamlı bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir. Özbey, Türkoğlu, Büyüktanır Buldur (2014) tarafından yapılan “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnançlarının Öğretmenlerin Çocuk Sevme Düzeyleri ve Bazı Değişkenler İle İlişkisinin İncelenmesi” adlı çalışmada öğretmenlerin karakter eğitimi yetkinliklerinin kıdem durumuna göre anlamlı bir göstermediği saptanmıştır. Demirel (2009) tarafından yapılan “Sınıf Öğretmenlerinin ve Okul Yöneticilerinin Karakter Eğitimine İlişkin Öz-yeterlik İnançları” adlı çalışmasında sınıf öğretmenlerinin ve okul yöneticilerinin karakter eğitimi yeterlikleri ile kıdem değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesinin Mezuniyet Durumu Değişkenine Göre Sonuçları

Bu araştırma sonucuna göre, okul öncesi öğretmenlerinin mezuniyet durumları ile karakter eğitimi yetkinlikleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığı saptanmıştır. Bu bağlamda okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinliklerinin mezuniyet durumu ile doğrudan bir ilgisi olmadığı ve öğretmenlerin doğru rol model olması, çocukların olumlu davranışlar kazanmalarına destek olmaları ve karakter eğitimi konusunda kendilerini geliştirmeleri ile yakından ilişkisi olduğu düşünülmektedir.

Arslan (2019) tarafından yapılan “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnançları ile Yaratıcılık Düzeyleri ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inancı ölçeğinden aldıkları puanlar, mezuniyet durumuna göre anlamlı bir fark göstermemektedir. Karsantık ve Özgenel (2018) tarafından yapılan “Okul Yöneticilerinin Karakter Eğitimi Yeterlik İnançlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” adlı çalışmada, okul yöneticilerinin karakter eğitimi yeterlik inançları, eğitim düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermemektedir. Özbey, Türkoğlu, Büyüktanır Buldur (2014) tarafından yapılan “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnançlarının Öğretmenlerin Çocuk Sevme Düzeyleri ve Bazı Değişkenler İle İlişkisinin İncelenmesi” adlı çalışmada öğretmenlerin mezuniyet durumlarına göre Karakter Eğitimi Yetkinlik İnancı Skalası (KEYİS)’ten aldıkları puanlar arasında anlamlı farklılık görülmektedir. Bu farkın Okul Öncesi Öğretmenliği mezunları ile Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Öğretmenliği mezunları arasında ve Okul Öncesi Öğretmenliği mezunlarının lehine olduğu saptanmıştır. Yüksel (2012) tarafından yapılan “İlköğretim Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnançları İle Ahlaki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişki” adlı çalışmada öğretmenlerin karakter eğitimi yetkinlikleri, mezuniyet durumuna göre anlamlı fark göstermemektedir. Demirel (2009) tarafından yapılan

“Sınıf Öğretmenlerinin ve Okul Yöneticilerinin Karakter Eğitimine İlişkin Öz-yeterlik İnançları” adlı çalışmada sınıf öğretmenlerinin karakter eğitimine ilişkin öz yeterlik inançları mezuniyet durumuna göre anlamlı bir fark göstermemektedir.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesinin Sosyo-Ekonomik Durum Değişkenine Göre Sonuçları

Okul öncesi öğretmenlerin görev yaptıkları okulun sosyoekonomik durumları ile araştırmaya katılan öğretmenlerin Kişisel Öğretim Yetkinliği (KÖY) ve Genel Öğretim Yetkinliği (GÖY) puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Okul öncesi öğretmenleri, çocuğun karakterini olumlu yönde etkileyerek, yetenek ve potansiyellerini çevresel etkilere maruz kalmadan geliştirmeleri önemlidir. Bu bağlamda sosyo-ekonomik durumun okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinliğini belirleyici bir etki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Özbey, Türkoğlu, Büyüktanır Buldur (2014) tarafından yapılan “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnançlarının Öğretmenlerin Çocuk Sevme Düzeyleri ve Bazı Değişkenler İle İlişkisinin İncelenmesi” adlı çalışmada öğretmenlerin karakter eğitimi yetkinlik puanları arasında çocukların sosyoekonomik düzeylerine göre anlamlı farklılık saptanmamıştır. Milson (2003)’un yaptığı çalışmada, öğrencilerin aile sosyo-ekonomik durumu öğretmenlerin Karakter eğitimi yetkinlik puanları üzerinde anlamlı bir fark göstermemiştir.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesinin Öğretmenlerin Görev Yaptığı Kurum Değişkenine Göre Sonuçları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görev yaptıkları okul türü ile ölçeğin Kişisel Öğretim Yetkinliği boyutu puanı arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Fakat

araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin görev yaptıkları okul türü ile Genel Öğretim Yetkinliği (GÖY) puanı arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur.

Arslan (2019) tarafından yapılan “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnançları ile Yaratıcılık Düzeyleri ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmada, okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inancı ölçeğinden aldıkları puanlar, görev yaptıkları kuruma göre KÖY boyutu açısından anlamlı bir fark göstermezken, GÖY boyutunda ise anlamlı fark bulunmuştur. Karsantik ve Özgenel (2018) tarafından yapılan “Okul Yöneticilerinin Karakter Eğitimi Yeterlik İnançlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi” adlı çalışmada, okul yöneticilerinin karakter eğitimi yeterlik inançları, görev yapılan okul kademesi değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesinin Öğretmenlerin Görev Yaptığı Yaş Grubu Değişkenine Göre Sonuçları

Okul öncesi öğretmenlerin görev yaptığı sınıfın yaş grubu ile öğretmenlerin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnanç Skalası (KEYİS)’ten aldıkları puanlar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Okul öncesi öğretmenler görev yaptıkları kurum içerisinde belirli aralıklarla yaş grupları değişebilmektedir ve bu sebeple okul öncesi öğretmenleri kurumlarda her yaş grubundan çocuklarla iletişim ve etkileşim halindedir. Bu duruma göre okul öncesi öğretmenler 3-6 yaş arası okul öncesi dönem çocuklarına karakter eğitimi konusunda yeterli bir şekilde eğitim verebilir diye düşünülmektedir.

Alan yazında, öğretmenlerin karakter eğitimi yetkinlik inançlarını, öğretmenlerin çalıştıkları yaş grupları açısından inceleyen bir çalışmaya rastlanmıştır. Arslan (2019) tarafından yapılan “Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Yetkinlik İnançları ile Yaratıcılık Düzeyleri ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı çalışmada,

okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inancı ölçeğinden aldıkları puanlar, görev yaptıkları sınıfın yaş grubuna göre anlamlı bir fark göstermemektedir.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Tanımlamaları Hakkındaki Görüşlerine Yönelik Sonuçlar

Okul öncesi öğretmenleri karakter eğitimini, temel insani değerleri kazandırma, evrensel ve ahlaki değerleri öğretmen süreci ve sosyal duygusal gelişimlerini olumlu etkileyerek kişilik özelliklerinin geliştirilmesi olarak tanımlamışlardır. Öğretmenlerin görüşlerinden yola çıkarak, ahlaki ve karakter olarak doğru bireyler yetiştirilmesi için karakter eğitiminin şart olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda okul öncesi eğitimden başlayarak eğitimin her kademesinde karakter eğitimi verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Çatalbaş (2019) tarafından yapılan “ Okul Öncesi Eğitim Programındaki Karakter Eğitiminin İncelenmesi ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Hakkındaki Görüşleri” adlı çalışmada, öğretmenler, karakter eğitimini iyi insan yetişmesini sağlamak, evrensel değerleri kazandırmak, aileye ve topluma fayda sağlayacak değerleri kazandırmak olarak tanımlamaktadırlar. Akçin (2016) tarafından yapılan “Ortaokullarda Verilen Karakter Eğitimi Ve Uygulamalarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı çalışmada öğretmenler karakter eğitimini, güzel ve ahlaki davranışları kazandırabilme ve öğrencinin dünyasına inebilme sanatı olarak tanımlamıştır. Avcı (2011) tarafından yapılan “İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Karakter Eğitimine Dair Öz-Yeterliklerinin ve Görüşlerinin İncelenmesi” adlı çalışmada, öğretmenler karakter eğitimini değerleri kazandırma, iyi davranışlar geliştirme ve toplumsal hayata uyum sağlama olarak tanımlamışlardır. Üstünyer (2009) tarafından yapılan “ Karakter eğitimi ile ilgili eğitimcilerin görüşleri üzerine nitel çalışma” adlı araştırmada öğretmenler karakter eğitimini, ahlak kavramlarının insanlara kazandırıldığı ve olumlu davranış geliştirme süreci olarak tanımlanmıştır.

Okul Öncesi Eğitim Programı İçeriğinde Yer Alan Karakter Eğitimi Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine Yönelik Sonuçlar

Yapılan araştırma sonucunda, okul öncesi öğretmenlerin çoğunluğu program içeriğinde yer alan karakter eğitimini yetersiz bulurken, bazı öğretmenler içerikteki karakter eğitiminin yeterli olduğunu düşünmektedirler. Yetersiz bulan öğretmenler, özellikle MEB tarafından dağıtılan kitaplarda eksiklikler var ve uygulamada da soyut kaldığını belirtmişlerdir. Yeterli bulan öğretmenler ise değerler eğitimi adı altında yeterince etkinlik ve eğitim verildiğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda karakter eğitimi programlarında değer kazanımları yeterli iken uygulamalarda sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu durumun öğretmenlerin karakter eğitiminin öneminin farkında olmamaları ve karakter eğitimi hakkında yeteri bilgiye sahip olmamalarıyla ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Çatalbaş (2019) tarafından yapılan “Okul Öncesi Eğitim Programındaki Karakter Eğitiminin İncelenmesi ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Hakkındaki Görüşleri” adlı çalışmada, öğretmenlerin yarısı içeriğin yetersiz olduğunu düşünürken yarısı yeterli olduğunu belirtmişlerdir. Akçin (2016) tarafından yapılan “Ortaokullarda Verilen Karakter Eğitimi Ve Uygulamalarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı çalışmada öğretmenlerin çoğunluğu programdaki karakter eğitiminin yetersiz olduğunu, diğerleri ise karakter eğitimini etkin şekilde uyguladıklarını belirtmişlerdir.

Okul Öncesi Eğitimde Karakter Eğitimi Kapsamında Verilmesi Gereken Değerler Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine Yönelik Sonuçlar

Okul öncesi öğretmenlerin görüşlerine göre, saygı, sevgi, yardımlaşma, dürüstlük, sorumluluk, hoşgörü, adalet, merhamet, dostluk, doğruluk, çalışkanlık, sabır, empati, vatan sevgisi, aile birliği, cömertlik, cesaret karakter eğitimi kapsamında kazandırılması gereken değerler olarak belirtilmiştir. Bu bağlamda okul öncesi öğretmenleri karakter eğitiminde

verilmesi gereken değerleri, toplum tarafından en iyi, en doğru ve en faydalı olduğu kabul edilen genel değerler ve evrensel değerler olarak belirtmişlerdir.

Çatalbaş (2019) tarafından yapılan “Okul Öncesi Eğitim Programındaki Karakter Eğitiminin İncelenmesi ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Hakkındaki Görüşleri” adlı çalışmada, öğretmenler değerleri, sevgi, sorumluluk, saygı, yardımseverlik, dürüstlük, hoşgörü, adalet, misafirperverlik, başarı, cesaret, doğruluk, özgüven, merhamet, alçakgönüllülük, fedakarlık, kanaatkarlık, sabır, empati, vatanseverlik olarak belirtmişlerdir. Akçin (2016) tarafından yapılan “Ortaokullarda Verilen Karakter Eğitimi Ve Uygulamalarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı çalışmada, öğretmenler verilmesi gereken karakter değerlerini, saygı, sevgi, adalet, dürüstlük, hoşgörü, yardımseverlik, doğruluk, vatanseverlik, empati, güven, dayanışma olarak belirtmişlerdir. Avcı(2011) tarafından yapılan “İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Karakter Eğitimine Dair Öz-Yeterliklerinin ve Görüşlerinin İncelenmesi” adlı çalışmada, öğretmenler değerleri, saygı, hoşgörü, milli değerler ve duygular, yardımseverlik, dürüstlük, sorumluluk, adil olma, merhamet, insan sevgisi olarak belirtmişlerdir. Üstünyer (2009) tarafından yapılan “ Karakter eğitimi ile ilgili eğitimcilerin görüşleri üzerine nitel çalışma” adlı araştırmada öğretmenler, verilmesi gereken değerleri, sorumluluk, dürüstlük, aile değerleri, milli ve dini değerler, çalışkanlık, saygı-sevgi ve iyi vatandaş olmak diye belirtmişlerdir.

Karakter Eğitimi Konusunda Okulun Görev ve Sorumlulukları Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine Yönelik Sonuçlar

Okul öncesi öğretmenleri karakter eğitimi konusunda okulun görev sorumluluklarını; aile katılımı sağlamak, uygun okul ortamı sağlamak, okul-aile işbirliğine önem vermek, sosyal etkinlikler ile dikkat çekmek, proje düzenlemek, planlarda karakter eğitimine yer vermek olarak belirtmişlerdir. Öğretmenler, görüşleriyle karakter eğitimi konusunda okulun çok önemli bir yere sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bu bağlamda karakter eğitimi

konusunda, uygun okul ortamı sağlamak, sosyal faaliyetlerde bulunmak, karakter eğitimine planlarda daha sık yer vermek çocuğun olumlu davranış kazanmasında, kişilik özelliklerinin gelişmesine destek olacağı sonucu çıkarılabilir.

Çatalbaş (2019) tarafından yapılan “Okul Öncesi Eğitim Programındaki Karakter Eğitiminin İncelenmesi ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Hakkındaki Görüşleri” adlı çalışmada, öğretmenler, karakter eğitimi kapsamında okula düşen görev ve sorumlulukları, öğrencilerdeki bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak farklı etkinlikler düzenlenmek, uygun ortam ve materyal sağlamak, tiyatro ve sosyal etkinlikler düzenlemek, okul-veli-öğretmen işbirliğini sağlamak diye belirtmişlerdir. Avcı (2011) tarafından yapılan “İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Karakter Eğitimine Dair Öz-Yeterliklerinin ve Görüşlerinin İncelenmesi” adlı çalışmada, öğretmenler karakter eğitimi kapsamında okul yöneticilerinin rehber olması ve model olması, okulun karakter eğitimindeki önemi, okulun ailelerle işbirliği yapması olarak belirtmişlerdir. Üstünyer (2009) tarafından yapılan “ Karakter eğitimi ile ilgili eğitimcilerin görüşleri üzerine nitel çalışma” adlı araştırmada öğretmenler, okuldaki her personelin karakter eğitiminin bir parçası olduğunu bilmesi ve bu eğitimin amaçları hususunda bilgilendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Hakkında Yeterli Donanıma Sahip Olup Olmadıkları Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine Yönelik Sonuçlar

Okul öncesi öğretmenlerinin çoğunluğu meslektaşlarının karakter eğitimi konusunda yetersiz olduklarını, bazıları ise yeterli olduklarına dair görüş belirtmişlerdir. Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi konusunda yetersiz olmaları, karakter eğitimi hakkında bilgi sahibi olmamaları, gereken önemin verilmemesinin sonucu olabilir. Buradan hareketle okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi hakkında yeterli donanıma sahip olabilmeleri için hizmet içi eğitimler verilmesi, konferanslar, seminerler düzenlenmesi karakter eğitimi ile ilgili

bilgilerini geliştirmeye ve öneminin farkında olmalarına olanak sağlayacağı sonucuna ulaşılabilir.

Çatalbaş (2019) tarafından yapılan “Okul Öncesi Eğitim Programındaki Karakter Eğitiminin İncelenmesi ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Hakkındaki Görüşleri” adlı çalışmada, öğretmenlerin çoğunluğu karakter eğitimi konusunda gerekli bilgi-beceri ve tutuma sahip olma konusunda öğretmenlerin yetersiz olduklarını görüşünü belirtirken, az sayıda katılımcı ise, öğretmenlerin bu hususta yeterli olduğunu ifade etmişlerdir. Akçin (2016) tarafından yapılan “Ortaokullarda Verilen Karakter Eğitimi ve Uygulamalarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” adlı çalışmada, öğretmenlerin çoğunluğu karakter eğitimi konusunda meslektaşlarının yeterli donanıma sahip olmadığını saptamışlardır. Çağatay (2009) tarafından yapılan “Öğretmen Görüşlerine Göre Karakter Eğitiminde ve Karakter Gelişiminde Okulun Rolü” adlı çalışmada öğretmenler, karakter eğitiminin sistemli bir şekilde derslerle ve etkinliklerle yapılabileceği konusunda yeterli donanımı olmadığını belirtmişlerdir.

Karakter Eğitimi Konusunda Aileye Düşen Görevler Hakkındaki Öğretmen Görüşlerine Yönelik Sonuçlar

Araştırmaya katılan okul öncesi öğretmenleri, ailelere karakter eğitimi konusunda düşen görevler hakkında; rol model olmaları, okul-aile iş birliğine önem göstermeleri, sağlıklı iletişim kurmaları, hikaye anlatmaları, demokratik olmaları, empati kurmaları gerektiğini belirtmişlerdir.

Çatalbaş (2019) tarafından yapılan “Okul Öncesi Eğitim Programındaki Karakter Eğitiminin İncelenmesi ve Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Hakkındaki Görüşleri” adlı çalışmada, okul öncesi öğretmenleri, karakter eğitimi kapsamında ailelere düşen görev ve sorumlulukları; ailenin çocuklarına rol model olmaları, davranış ve tutumlarında tutarlı olmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Buna ek olarak öğretmenler, okul-veli

işbirliğinin sağlanması, aile tutumu olarak demokratik bir tutum sergilemeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Üstünyer (2009) tarafından yapılan “ Karakter eğitimi ile ilgili eğitimcilerin görüşleri üzerine nitel çalışma” adlı çalışmada öğretmenler, ailelerin görevleri hakkında; çocuğun eğitimine daha fazla önem vermeleri gerektiğini, ailelerin temel insani değerleri kazandırmalı ve ailenin karakter eğitimi hakkında daha fazla bilgi sahibi olmaları gerektiğini belirtmişlerdir. Turan (2014) tarafından yapılan “Okul Öncesi Eğitim Etkinliklerinde Kullanılan Resimli Öykü Kitaplarının Karakter Eğitimi - Öğretmen Görüşü ve Uygulamaları Açısından İncelenmesi” adlı çalışmada, öğretmenler karakter eğitiminde okul-aile işbirliğinin önemine dikkat çekmiş, okulda sistematik bir şekilde verilen değerlerin aile ile paylaşılmasının ve ailenin sürece katılımının öneminden bahsetmiştir.

Öneriler

- Araştırma sadece Kırşehir ili ile sınırlıdır, başka illerde de benzer çalışmalar yapılabilir.
- Okul öncesi dönem karakter gelişiminde aile faktörünün büyük önemi vardır. Bu bağlamda okul aile işbirliğine önem verilmeli ve aile eğitim programları hazırlanmalıdır.
- Karakter eğitimi ile ilgili hikayeler kullanarak ya da eğitim koçları ve rehberlik servisleri ile iletişime geçerek çocukların iyi bir karakter eğitimi almaları desteklenebilir.
- Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi ile ilgili hizmet-içi eğitim faaliyetlerinin gereğine uygun şekilde nitelikli olarak yapılması gerçekleştirilmelidir.
- Okul öncesi öğretmen adaylarına lisans öğrenimlerinde karakter eğitimi ile alakalı dersler verilebilir ve öğretmen adaylarının yeterliklerine katkıda bulunulabilir.
- Okul yöneticileri ve okul personellerine karakter eğitimi konusunda hizmet içi eğitim verilmelidir.

Kaynakça

- Aral, N., Kandır, A. ve Can, Y. M. (2000). *Okul öncesi eğitim ve ana sınıfı programları öğretmen el kitabı*. İstanbul: Ya-Pa Yayın Pazarlama.
- Arıkan, A. (2011). Değerler eğitiminin tanımı, önemi ve kapsamı. A. Arıkan (Ed.), *Okulöncesi dönemde değerler eğitimi içinde* (s. 1-26). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Web-Ofset Tesisi.
- Arslan, K. (2019). *Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inançları ile yaratıcılık düzeyleri ve iletişim becerileri arasındaki ilişki*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aslan, M. (2011) *İlköğretimde karakter eğitimi ve öğrencilere kazandırılması gereken değerler*, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Austrian, S. G. (2008). Adolescence. In S. G. Austrian (Ed.), *Developmental theories through the life cycle* (pp. 79-131). New York: Columbia University Press.
- Avcı, E. (2011). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine dair öz yeterliklerinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Baehr, J. (2017). *The varieties of character and some implications for character education*, J Youth Adolescence , 46:1153–1161,DOI 10.1007/s10964-017-0654-z
- Balat Uyanık. (2012). *Okul Öncesi Eğitime Giriş*, 3. Baskı, Pegem Akademi, Ankara.
- Bandura, A. (1977). *Self-efficacy: Toward a unifying theory of behavioral change*. Psychological Review, 84, 191–215.
- Başal H. A.(2005). *Okul Öncesi Eğitimin İlke ve Yöntemleri*, Morpa Yayınları, İstanbul.
- Beland, K. (Ed.) (2003). *Eleven principles sourcebook*. Washington DC: Character Education Partnership.

- Berkowitz, M.W. (2002). *The Science of Character Education, Bringing In A New Era In Character Education*, William Damon, Hoover Institution Press, Stanford University Stanford, California
- Berkowitz, M.W., Bier, M.C. (2005a). *What works in character education: A researchdriven guide for educators*. Washington DC: Character Education Partnership.
- Berkowitz, M.W., Hoppe, M., A.(2009). *Character education and gifted children, High Ability Studies* Vol. 20, No. 2, 131–142
- Bredemeier, B.L., Shields, D.L. (2019). *Social Justice, Character Education, and Sport: A Position Statement*, *Quest*, 71:2, 202-214.
- Çağatay, M.Ş. (2009). *Öğretmen görüşlerine göre karakter eğitiminde ve gelişiminde okulun rolü*, Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Çam, Z., Çavdar, D., Seydooğulları, S., Çok, F. (2012). *Ahlak Gelişimine Klasik ve Yeni Kuramsal Yaklaşımlar*, Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri.
- Çatalbaş, M. (2018). *Okul öncesi eğitim programındaki karakter eğitiminin incelenmesi ve okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi hakkındaki görüşleri*, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Character Education Partnership (2008). Performance values: Why they matter and what schools can do to foster their development. *Journal of Research in Character Education*, 6, 73–82.
- Çileli, M. (1987). Ergenlikte ahlak gelişimi. B. Onur (Ed.), *Ergenlik psikolojisi* (s. 265-286). Ankara: Taş Kitapçılık.
- Commer, R. J. (1996). *Fundamentals of Abnormal Psychology*. New York: W.H. Freeman and Company.

- Creswell, J. W. (2003). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Dalbudak, Z. (2006). *Anaokulu öğretmenlerinin drama etkinliklerini kullanmaları üzerine bir araştırma* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- DeMause, L. (1974). *The history of childhood*. New York: Harper.
- Demirel, M. (2009). *Sınıf öğretmenlerinin ve okul yöneticilerinin karakter eğitime ilişkin öz-yeterlik inançları*, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37, 36-49.
- Dewey, J. (1934). *A common faith*. New Haven, CT: Yale University Press Dewey, J. (1964). My pedagogic creed. In R D. Archambault (Ed.), *John Dewey on education: Selected writings*. New York: Random House.
- Dewey, J. (1976). "Okulda Ahlak Eğitimi" (Çev: F. Oğuzkan), *Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, Ankara: Ankara Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Yayınları, 9 (1-4), 117.
- Ekşi, H., 2003. *Temel İnsanî Değerlerin Kazandırılmasında Bir Yaklaşım: Karakter Eğitimi Programları*, *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(1), ss. 79-96.
- Ekşi, H. (2004). *Karakter eğitimi nedir? Ve niçin karakter eğitimi?* H. Işlak ve A. Durmuş (Der.), *Kara tahtayı aşmak öğrenci merkezli öğretmenlik İçinde* (s.251- 272). İstanbul: Kaknüs Yayınları. Ekşi, H. ve Katılmış, A. (2011). *Karakter Eğitimi El Kitabı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Emen, C. (2017). *İlkokul öğretmenlerinin bedensel cezaya ilişkin tutumları ile karakter eğitimi yetkinlikleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Erden. M.; Akman, Y. (2000). *Gelişim ve Öğrenme-Öğretme*, 8. Baskı, Ankara: Arkadaş Yayınevi.

- Erkuş, B.(2019).*İlkokulda karakter eğitimine ilişkin sınıf öğretmenleri ve veli görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Ersoy, F. (2013). *Sosyal Bilgiler Dersiyle Bütünleştirilmiş Aile Katılımlı Karakter Eğitimi Programının Geliştirilmesi*, Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Feist, Jess - Feist, Gregory J. (2002) *Theories of Personality*, New York: McGraw-Hill, Fifth Edition.
- Fleming, J. S. (2006). *Piaget, Kohlberg, Gilligan, and others on moral development*. Retrieved August 12, 2011, from <http://swppr.com/Textbook/Ch%207%20Morality.pdf>.
- Gailbraith, R.E. (1977) . *An appraisal of two aras for training history to apply Kohlberg's theory of moral der)elo Un*.
- Gander, M., & Gardiner, H. (2010). *Çocuk ve ergen gelişimi* (çev. A. Dönmez). Ankara: İmge Kitabevi.
- Gilligan, C. (2003). *Hearing the difference: Theorizing connection*, Anuario de Psicologia, 34 (2), 155-161.
- Greenberg, M. T., Weissberg, R. P., Zins, J. E., Fredericks, L., Resnik. H. & Ellias, M. J. (2003). *Enhancing school-based prevention and youth development through coordinated social, emotional, and academic learning*. American Psychologist, 58(6/7), 466-474.
- Gökçe Tekin, Ö. (2016). *İlkokul ve ortaokul programlarının karakter eğitimi açısından incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.

- Gökçek, B. S., (2007). *5–6 Yaş Çocukları İçin Hazırlanan Karakter Eğitimi Programının Etkisinin İncelenmesi*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Güçhan Özgül, S. (2011). *Okul Öncesi Eğitim Ortamlarının Kalite Değişkenleri Açısından Değerlendirilmesi*, Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir.
- Jaffee, S., Hyde, J. S. (2000). *Gender differences in moral orientation: A meta- analysis. Psychological Bulletin*, 126 (5), 703-726. Jorgensen,
- Johnson, R. B., & Onwuegbuzie, A. J. (2004). *"Mixed methods research: A research paradigm whose time has come"*. *Educational Researcher*, 33(7): 14-26.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi (26. Baskı)*. Ankara; Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karatay, H. (2011). Karakter eğitiminde edebi eserlerin kullanılması, *International Periodical For The Languages, terature and History of Turkish or Turkic* Volume 6/1, p. 1439-1454, Turkey
- Karsantık, İ., Özgenel, M.,(2018). Okul Yöneticilerinin Karakter Eğitimi Yeterlik İnançlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi, *Değerler Eğitimi Dergisi*, Cilt 16, No. 35, s. 211-233
- Katılmış, A. (2010). *Sosyal bilgiler derslerindeki bazı değerlerin kazandırılmasına yönelik bir karakter eğitimi programının geliştirilmesi*, Doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Khoury, R. (2017). *Character Education as a Bridge from Elementary to Middle School: A Case Study of Effective Practices and Processes*, International Journal of Teacher Leadership, Volume 8, Number 2
- Kılınç Bozkurt, D., (2019). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin karakter eğitimine ilişkin öz-yeterliklerinin incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Kılınç, M. (2011). *İlköğretim Hayat Bilgisi Öğretim Programı'nın Karakter Eğitimi boyutu ilköğretim dördüncü sınıf öğrencilerinin tipik performanslarına dayalı olarak değerlendirilmesi Kırşehir Örneği*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Kıroğlu, H. (2009). *Karakter eğitimi yaklaşımlarına eleştiriler*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kocalar, E. (2019). *2013 Okul Öncesi Eğitim Programının Karakter Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi*, Yüksek lisans tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kohlberg, L. (2008). *The development of children's orientations toward a moral order I. sequence in the development of moral thought*, Human Development, 51 (1), 8-20.
- Kupperman, J. J., (1991). *Character*, New York: Oxford University Press.
- Kyte, R. (1996). *Moral reasoning as perception: A reading of Carol Gilligan*. Hypatia, 11 (3), 97-113.
- Lickona, T. (1991). *Educating for character*. New York: Bantam.
- Lickona, T., (1993). *"The Return Of Character Education"*, Educational Leadership, 51(3), ss. 6-11.
- Lickona, T., (1996). *"Eleven Principle of Effective Character Education"*, Journal of Moral Education, 25(1), ss. 93-100

- Lickona, T. (1997). *The teacher's role in character education* *The Journal of Education*, Vol. 179, No. 2, Fulfilling the Promise of Character Education in the Classroom, pp. 63-80
- McGrath, R. E. (2018), *What is Character Education* *Journal of Character Education* , Vol. 14 Issue 2, p23-35
- Mercin, L. (2005). Piaget ve Kohlberg'in ahlak (moral) gelişim kuramlarının özelliklerinin karşılaştırılması. *Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5, 73-86.
- Meydan, H. (2014). "Okulda Değerler Eğitiminin Yeri ve Değerler Eğitimi Yaklaşımları Üzerine Bir Değerlendirme", An Evaluation on the Role of Values Education in School and Values Education Approaches, *BEÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(1). s. 93-108.
- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (1993). Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Şura Sekreterliği, 14. Milli Eğitim Şurası, *Okul Öncesi Eğitim Komisyon Raporu*, 27-29 Eylül, Ankara: MEB Yayınları.
- MEB, (2013). *Okul Öncesi Eğitim Programı*, Ankara.
- Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018). *2023 Eğitim Vizyon Belgesi*. Ankara.
- Milson, A.J. ve Ekşi, H. (2003). Öğretmenlerin Karakter Eğitiminde Yetkinlik Duygusu Konusunda Bir Ölçme Aracına Doğru: Karakter Eğitimi Yetkinlik İnancı Skalası (KEYİS) Ve Türkçe'ye Uyarlanma Çalışması (Electronic versiyonu). *Değerler Eğitimi Dergisi*. 1 (4). s.99-130.
- Oğuzkan, Ş. ve Oral, G., 2002. *Okul Öncesi Eğitimi*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.
- Oktay, A. (1999). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. Ankara: Epsilon Yayınevi.
- Oktay, A. (2007). *Okul öncesi eğitimin önemi ve yaygınlaştırılması*, Okul öncesi eğitimde güncel konular. İstanbul : Morpa Yayınları.

- Özbey, S., Türkoğlu, D. ve Büyüktanır-Buldur, A. (2014). Okul öncesi öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inançlarının öğretmenlerin çocuk sevmeye düzeyleri ve bazı değişkenler ile ilişkisinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 12(27), 323-344.
- Özen, Ş. (2008). *Okul Öncesi Eğitim ve Aile: Anne ve Babaların Okul Öncesi Eğitimden Beklentileri (Kars İli Örneği)*, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kafkas Üniversitesi, Kars.
- Pahl, K. M. ve Barrett, P.M. (2007). *The development of social-emotional competence in preschool aged children: the fun friends program*, Australia: Brisbane, Queensland.
- Rhodes, M. L. (1985). *Gilligan's theory of moral development as applied to social work*, *Social Work*, 30 (2), March- April, 101-105.
- Ryan, K. ve Bohlin, K. (1999). *Building character in schools practical ways to bring moral instruction to life*, San Francisco: Jossey-Bass.
- Sılay, N. (2009). *Yükseköğretimde karakter eğitiminin incelenmesi*. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Smetana, J. G. (1983). *Social-cognitive development: Domain distinctions and coordinations*. *Developmental Review*, 3, 131-147.
- Smetana, J. G. (2011). *Adolescents, families and social development: How teens construct their worlds*, UK: Wiley-Blackwell.
- Stroud, S. (2001). *Moral judgement and communicative action: Connections between moral development and formal-pragmatic presupposition awareness*, *Communications Reports*, 14 (2), 131-142.
- Suhartini, S., Sekarningrum, B., Sulaeman, M.M., Gunawan, W. (2019). Social Construction of Student Behavior Through Character Education Based on Local Wisdom, *Journal of Social Studies Education Research*.
- Suter, W. N. (2005), *Introduction to educational research: A critical thinking approach*, Sage Publication, Inc.

- Şahin, Ç. (2004). Problem Çözme Becerisinin Temel Felsefesi, *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı:10, Erzurum.
- Şahin, E., (2005). *Okul Öncesi Eğitimi Öğretmen Adayları ve Öğretmenleri İçin Uygulama Kılavuzu*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- TDK (Türk Dil Kurumu), (2009). *Güncel Türkçe Sözlük*, <http://www.tdk.gov.tr>
- Tashakkori, A., Teddlie, C. (1998). *Mixed methodology: Combining qualitative and quantitative approaches*, Applied Social Research Methods Series (Vol.46). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Turan, F., (2014). *Okul Öncesi Eğitim Etkinliklerinde Kullanılan Resimli Öykü Kitaplarının Karakter Eğitimi - Öğretmen Görüşü ve Uygulamaları Açısından İncelenmesi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Turan, İ.,(2014). Karakter Eğitimi: Amerika Örneği, Marife, ss. 75-92.
- Umami, I., Gani, A., & Waskito, T. (2019). Proposal of Character and Moral Education for Gifted Young Scientists in Indonesia. *Journal for the Education of Gifted Young Scientists*, 7(2), 377-387. DOI: <http://dx.doi.org/10.17478/jegys.579560>
- Uysal, F., (2008). *Karakter eğitimi programının değerlendirilmesi*, Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Üstünyer, F.,(2009).*Karakter eğitimi ile ilgili eğitimcilerin görüşleri üzerine nitel çalışma*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (1999). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara; Nobel Akademik Yayıncılık.
- Yolcu, E., Sarı, M. (2018). Teachers' qualities and self-efficacy perceptions in character education, *Acta Didactica Napocensia*, 11(3-4), 35-48, DOI: 10.24193/adn.11.3-4.3.

Yolcu, E. (2015). *Karakter eğitiminde öğretmen niteliklerinin ve öz yeterlik algılarının incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Adana.

Yüksel, G. (2012). İlköğretim öğretmenlerinin karakter eğitimi yetkinlik inançları ile ahlaki olgunluk düzeyleri arasındaki ilişki, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

Walker, D.I., Roberts, M.P., Kristjánsson, K. (2015). *Towards a new era of character education in theory and in practice*, *Educational Review*, Vol. 67, No. 1, 79–96, <http://dx.doi.org/10.1080/00131911.2013.827631>

Ekler

Ek A: Anket İzin Belgesi

T.C.
KIRŞEHİR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 24512418-605.01-E.1592025
Konu : Erdin Burak ATA Araştırma
İzni

23/01/2019

VALİLİK MAKAMINA

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Öğrenci İşleri Daire başkanlığı 15.01.2019 tarih ve 1900008789 sayılı yazıları ile; Eğitim Bilimleri Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrenci Erdin Burak ATA'nın " Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Hakkındaki Görüşleri ile Karakter Eğitimi Yetkinliği Arasındaki İlişki" başlıklı tez çalışması için araştırma yapma isteği bildirilmektedir.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi Erdin Burak ATA'nın söz konusu tez çalışmasını ilimiz genelinde görev yapan okul öncesi öğretmenlerine, Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü'nün 22.08.2017 tarih 12607291 sayılı (2017/25 nolu genelge) emirleri doğrultusunda, araştırmacının ve kurum yönetiminin sorumluluğunda, gönüllülük esasına göre müdürlüğümüz tarafından mühürlenmiş anket formlarının uygulaması ve araştırma sonucunun tarafımıza gönderilmesi şartıyla müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Şevket KARADENİZ
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR

<...>

Adnan KAYIK
Vali a.
Vali Yardımcısı

Adres: Yenice Mahallesi 182. Sokak No2/ P.K.40100
Merkez/KIRŞEHİR
Elektronik Ağ: kirsehir.meb.gov.tr
e-posta: kirsehirmem@meb.gov.tr

Bilgi için: Muhamed KARAKAYA /Şube Müdürü

Tel: 0 (386) 213 51 50
Faks: 0 (386) 213 10 03

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 3343-e98d-3b53-b170-7272 kodu ile teyit edilebilir.

Ek B: Kişisel Bilgi Formu ve Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu

Kişisel Bilgi Formu

Değerli Meslektaşım;

“Okul Öncesi Öğretmenlerinin Karakter Eğitimi Hakkındaki Görüşleri ile Karakter Eğitimi Yetkinliği Arasındaki İlişki” adlı bu araştırma için sizlerin görüş ve önerilerinize ihtiyaç duyulmaktadır. Elde edilen bulgular yalnızca bu araştırma için kullanılacaktır. Araştırma sorularına gösterdiğiniz ilgi ve samimiyetle vereceğiniz cevaplar, araştırmanın geçerliliğini artıracaktır. Araştırmaya sağladığınız katkıdan ve göstermiş olduğunuz samimiyetten dolayı teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Erdin Burak ATA

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Okul Öncesi Eğitimi Yüksek Lis. Öğr.

KİŞİSEL BİLGİLER

1. Cinsiyetiniz : Kadın Erkek
2. Kıdeminiz : 1-5 yıl
 6-10 yıl
 11-15 yıl
 16-20 yıl
 21+
3. Mezuniyet Durumunuz: Ön Lisans
 Lisans
 Yüksek Lisans
 Doktora
4. Çalıştığınız Kurum: Anaokulu Anasınıfı
5. Okuttuğunuz Sınıf : 4 Yaş 5 Yaş 6 Yaş
6. Görev Yeri: Şehir Merkezi İlçe Köy
7. Okulun Sosyo-Ekonomik Durumu: Düşük Orta Yüksek

GÖRÜŞME SORULARI

Cinsiyet: ( ) Kadın ( ) Erkek

Okuttuğunuz Yaş Grubu: ( ) 4 Yaş ( ) 5 Yaş ( ) 6 Yaş

Çalıştığınız Kurum : ( ) Anasınıfı ( ) Anaokulu

1. Sizce karakter eğitimi nedir? Lütfen yazınız.
2. Sizce okul öncesi eğitim programı içeriğindeki karakter eğitimi yeterli midir?
Neden? Lütfen yazınız.
3. Okul öncesi eğitimde karakter eğitimi kapsamında hangi kavramlar ve değerler verilmelidir? Açıklayınız.
4. Karakter eğitimi kapsamında okullara düşen görev ve sorumluluklar nelerdir? Lütfen Yazınız.
5. Karakter eğitimi konusunda öğretmenlerin yeterli donanıma sahip olduğunu düşünüyor musunuz? Açıklayınız.
6. Karakter eğitimi konusunda ailelere düşen görevler nelerdir? Lütfen yazınız.

Ek C: Ölçek

KARAKTER EĞİTİMİ YETKİNLİK İNANCI ÖLÇEĞİ

Yönerge : Aşağıda okul öncesi öğretmenlerinin “Karakter Eğitimi Yetkinlik İnancı” ölçeği ile ilgili ifadelere yer verilmiştir. İfadelerin bulunduğu maddelerden sizin için uygun olan seçeneği işaretleyiniz.					
MADDELER	Kesinlikle Katılıyorum	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1. Öğrencilerimle doğru ve yanlış meseleleri hakkında konuşma konusunda genellikle rahatımdır.	( )	( )	( )	( )	( )
2. Bir öğrenci evde olumsuz etkilere maruz kalıyorsa, bu çocuğun karakterini etkilemek için fazla bir şey yapabileceğime inanmıyorum .	( )	( )	( )	( )	( )
3. Öğrencilerime iyi bir model olduğum konusunda kendime güveniyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
4. Bir çocuğun daha nazik olmasında öğretmenlerin genellikle pek etkisi yoktur.	( )	( )	( )	( )	( )
5. Bir öğrenci başkalarına daha fazla saygı gösteriyorsa, bunun nedeni genellikle öğretmenlerin bu konuda etkin model olmalarıdır.	( )	( )	( )	( )	( )
6. Bir öğrencinin daha sorumlu olmasına nasıl yardım edebileceğim konusunda genellikle yetersizim	( )	( )	( )	( )	( )
7. Öğrencinin karakterinde olumlu değişimlere yol açabilecek stratejileri nasıl kullanacağımı biliyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
8. Öğrencilerime dürüst olmayı öğretebileceğimden emin değilim.	( )	( )	( )	( )	( )
9. Eğer bir öğrenci sebatla çalışıyorsa, bu, sıklıkla öğretmenin onu görevlerini yerine getirmesi konusunda ısrarla teşvik etmesindedir.	( )	( )	( )	( )	( )
10. Öğrencilere başkalarına saygılı olmaları gerektiğini anlatmaya zaman harcayan öğretmenler öğrencilerin sosyal etkileşimlerinde pek fazla değişiklik meydana gelmediğini göreceklendir.	( )	( )	( )	( )	( )
11. Ebeveynleri tarafından yeterince yönlendirilen bir çocuğun karakter gelişimini olumlu yönde etkileyebilirim.	( )	( )	( )	( )	( )
12. Eğer ebeveynler çocuklarının daha sorumlu olduklarını fark ederlerse, bunun nedeni, büyük olasılıkla, bu özelliği öğretmenlerin okulda geliştirmeleridir.	( )	( )	( )	( )	( )
13. Saygılı olmayı teşvik eden öğretmenlere sahip olsalar da, bazı öğrenciler daha saygılı hâle gelmeyeceklerdir.	( )	( )	( )	( )	( )
14. Sürekli yalan söyleyen bir öğrencim olduğunda genellikle onu yalan söylememe konusunda ikna ederim.	( )	( )	( )	( )	( )

MADDELER	Kesinlikle Katılıyor	Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
15. Eğer öğrenciler saygısızsa, bu genellikle öğretmenlerin başkalarına nasıl saygılı olunacağı konusunda yeterli model olmamalarındandır.	( )	( )	( )	( )	( )
16. Eğer sorumluluk çocuğun evinde desteklenmiyorsa öğretmenler bunu okulda kazandırmada çok az başarılı olacaklardır.	( )	( )	( )	( )	( )
17. Genellikle bir öğrenciyi başkalarına saygı göstermenin önemli olduğuna ikna etmede zorlanırım.	( )	( )	( )	( )	( )
18. Eğer bir öğrenci daha merhametli hâle geliyorsa bu, genellikle öğretmenlerin şefkatli ve sıcak sınıf ortamları yaratmalarındandır.	( )	( )	( )	( )	( )
19. Öğrencilerin karakterini etkileyebilirim, çünkü iyi bir modelim.	( )	( )	( )	( )	( )
20. Öğrencilere "dürüst olmanın ne anlama geldiğinin" öğretilmesinin, öğrencilerin daha dürüst olmasıyla sonuçlanması pek muhtemel değildir.	( )	( )	( )	( )	( )
21. Bazen öğrencilerimin daha merhametli olmalarını sağlamak için ne yapacağımı bilmiyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
22. Öğretmenler dürüst olmayan öğrenciler için suçlanamazlar.	( )	( )	( )	( )	( )
23. Öğrencilerimin karakterlerini geliştirmek için sürekli daha iyi yollar buluyorum.	( )	( )	( )	( )	( )
24. Okulda sorumluluğu teşvik eden öğretmenler öğrencilerin okul dışındaki sorumluluk düzeylerini de etkileyebilirler.	( )	( )	( )	( )	( )

Teşekkür ederim.